

celnina pavlačirana.

cena 4 Din.

LETNIK II / ŠT. 7

DOMAČI PRIJATELJ

Zavarujte se za slučaj smrti!

Z vplačili po 2.— Din na dan se Vam izplača 10.000.— do 18.000.— Din, čeprav bi umrli prvi dan zavarovanja.
Zahtevajte pojasnila pri Splošni zavarovalni zadrugi v Ljubljani, Aleksandrova c. 7.

Vsebina 7. številke:

Mirko Kunčič: **Pastir Klemen.** — Gustav Štrniša: **Večerno razpoloženje.** — Danilo Gorinšek: **Sanje.** — Radivoj Rehar: **Svojo ljubezen.** — Ivan Albrecht: **Neposlušni svetnik.** — Silvester Škerl: **Obrazi iz ljubljanske drahe.** Anton in Gusti Danilova. — B. Podgoršek: **Bežne slike z dopusta.** — J. Busse Palma: **Potepuhova povest.**

(Poslovenil P. H.) — Ivan Vuk: **Skozi okno vlaka.** — **Rešitev zloženke.**

Priloga: **Invalid,** Dr. Fr. Zbašnik.

Naslovna stran originalni linorez „Pastir“ je delo slikarja - grafika E. Justina.

Knjigarna Nova založba

r. z. z. o. z. LJUBLJANA, Kongresni trg šte. 19 in

Podružnica prej I. Giontini
LJUBLJANA, MESTNI TRG ŠTEV 17

priporoča v nakup svojo bogato zalogo vseh šolskih in pisarniških potrebščin ter knjige lastne in drugih založb. Ima tudi veliko zalogo barv za slikanje na blago in svilo.

IVAN BIZOVIČAR

VRTNARSKO PODJETJE

LJUBLJANA, Koližejska ul. 16

priporoča svojo bogato opremljeno vrtnarstvo, kakor tudi okusno izdelane vence, šopke in trakove. — Na razpolago so tudi sadike najzlahtnejših cvetlic in zelenja ve vsake vrste. — Izposojevanje dekoracijskih dreves.

Nasaditev vrtov in balkonov. — Naročila na deželo se izvršujejo točno in solidno.

„Proja“ terpentinska krema daje usnju lep blesk, ter ohranjuje usnje.

Kdor varčuje, uporablja edino „PROJA“ terpentinsko kremo!

»Etoile«

**gorčica (senf)
je najboljša!**

Dobi se v vseh specerijskih in delikatesnih trgovinah.

Kaj je „Damasclene“?

To je platno za namizne prte, ki ne sprejme madežev, če se je po vporabi obriše z mokro cunjo. Se da lepo zlikati, ker vročina ne škoduje; je prožno, se ne lomi in ostane vedno kot novo.

GLAVNA ZALOGA ZA SHS.

„Levante“

LJUBLJANA,
Kolodvorska ul. 30

Naročite vzorce in

SPREGLEDALI

boste, da je za nakup sukna, kamgarna in ševjota za moške obleke, volne, cefira, parhenta, pliša in kambrika, baržuna za ženske obleke, platna ter vse manufakture, najboljša in najcenejša veletrgovina

R. Stermecki, Celje 63, Slovenija

Nakup za veletrgovino Stermecki se vrši izključno direktno iz najboljših svetovnih tovarn, radi tega pride na prodaj samo dobra in solidna roba, po nižjih cenah kakor povsod drugod. — Naročila čez Din 500 poštnine prosta, cenik z več tisoč slikami zastoj.

Čisti

sploh vso kuhinjsko posodo, kopalne banje, umazane roke - sploh vse!

RÖNOFIN

je najboljši in najcenejši!

FIGOL

APOTEKA
DE SEMELIČ
DUBROVNIK 2.

MNOGIM ŠE NI ZNANO,

da so bolečine v želodcu in v črevesju, glavobol, nervoja, nespanje, slab tek in vnetje hemeroidov posledica slabe prebave, ki jo pa zanesljivo urejuje in popolnoma ozdravi znano odvajalno sredstvo FIGOL. Prepričali se bode te tudi Vi, da Vam preizkušeno specijelno zdravilo uredi prebavo in povrne ljubo zdravje. FIGOL razpošilja Dr. Semelič, lekarnar v Dubrovniku 2., po poštnem povzetju z navodilom. Originalni zavojček z vsebino 3 steklenic Din 105.—
" " " " 8 " " 245.—
" " " " 1 " " 46.—
s poštnino vred. Sleherni dan prejemam mnogoštevilna zahvalna pisma o uspešnem delovanju FIGOLA.

**Vanilijev
sladkor**

**Pecilni
prašek**

DISKOBOLUS
Prva jugoslovanska tovarna za telesnovzgojne in igralne predmete.

Ljubljana, Sv. Petra c. 75.
(Uhod Vidovdanska c.)

Trgovina:
Ljubljana, Tavčarjeva ulica št. 1.

Orodje in potrebščine za:

Telovadbo
Lahko atletiko
Težko atletiko
Box
Nogomet
Hazeno
Tenis
Zimski sport
Turistiko
itd.

**VSAK MORA VEDETI,
DA LAHKO DOBI VSE**

NAJCENEJE
PRI

UNIVERSAL
LJUBLJANA

D. Z O. Z.
KREKOV
TRG
10/I

Zadružna banka v Ljubljani **se preseli**

dne 6. avgusta t. l. iz dosedanjih
prostorov na Aleksandrovi cesti 5.

v svoje lastno poslopje

na vogalu Miklošičeve c. 13
in Pražakove ulice šte. 13.

Do izvršitve moderno preurejenih vogalnih bančnih poslovnih prostorov, bo poslovala v isti hiši v začasnem lokalu.

Vsem p. n. klientom, vsem zadružnikom in vsemu občinstvu se Zadružna banka priporoča, da ji ohranijo dosedanje naklonjenost.

DOMAČI PRIJATELJ

MESEČNIK ZA ZABAVO IN POUK.

Leto II.

Julij 1928.

Štev. 7.

Izhaja koncem meseca. — Naročnina letno 30.— Din, polletno 17.— Din. — Posamezna šte. 4.— Din. — Izdaja: konzorcij „Domačega prijatelja“. — Odgovoren za izdajateljstvo in uredništvo urednik Emil Podkrajšek, upravnik agr. Vladimir Sergejev. Za tiskarno J. Blasnika nasl. v Ljubljani Mihael Rožanec. Vsi v Ljubljani. — Uredništvo in uprava sta v Ljubljani, Aleksandrova cesta 7. — Rokopisi se ne vračajo.

Mirko Kunčič:

Pastir Klemen

1.

Nocoj sega pastirju Klemenu prvokrat po štiridesetih letih, ko je teklo njegovo življenje iz dneva v dan tako tiho in pokojno kakor hoja zasanjanega studenca po rosnem vnožju planine — — — čudno tesno in bolno v srce. Ko da se je pognal odnekod — iz črnih nižin — razburkan val in vzviharil svetlo gladino njegove samote do divjih vrtincev — ne najde pastir Klemen, ne najde miru in obstanka nikjer več...

Kakor brez uma, bolešno razdražen, krevsa po svoji uborni kolibi, krevsa iz kota v kot, odpira duri, stopa na prag — noč grize vanj s črnimi, sovražnimi očmi — in se vrača v notranjoščino še bolj malodušen in potr.

Zahoče se mu spanja, pozabljenja. Zlekne se stokajoč na trdo, skromno ležišče ob črnem ognjišču, na katerem tlijo poslednji ostanki žerjavice v pepelu, zlekne se, potegne si odejo čez glavo, zatiska siloma oči — zaman. Spanec beži nocoj skokoma od njega, beži kakor svetla misel od človeka, ki ga muči tajna skrb, prega-

nja težka vest. Še pipica, njegova zvesta, ljubljena, leži nocoj pozabljena in omalovaževana na očrneli polici poleg loncev in skled, polnih sladkega ovčjega mleka.

Kam bi s svojim bolnim, grenkim dognanjem, pastir Klemen, kam?

Kakor pošastne, krvižejne ujede ga obletavajo sive misli, kljujejo vanj neusmiljeno, režijo se mu v obraz zlovešče in porogljivo.

— Ha, ha! Ne preženeš nas več odtod, starec, ne preženeš, pa če bi nas podil do konca dni! —

Poveša glavo globoko na prsi pastir Klemen, poveša, potaplja obraz v koščene dlani in je neizmerno žalosten v svojem zadnjem spominu.

Kako je že dejal, kako se je razkošatil v svojo nezaslišano zlobo trdi in skopi kmet Balantač, ko je prisopihal ob visokem poldnevu ves nemaren in tolst na planino in zaznal, da mu je uskočila v strmih pečinah najlepša izmed belih ovčic...?

Tako je dejal, tako je bil nesramen in podel v svojem strašnem srdu, da bi mu pastir Klemen še na smrtni postelji ne mogel več odpuštili — — —

„Hudir te dal, hudir te vzel — lenoba zanikarna! Kod si imel oči? Lepo si začel na stara leta. Danes eno, jutri drugo — pripravil me boš ob vse ovce, spravil na beraško palico. Prokleta tista ura, ko sem te postavil za ovčarja! Same sitnosti in škodo imam s teboj, same križe in težave.“

„To pa ne bo držalo; Balantač, ne bo. Samo pomisli, presodi: štirideset let, štirideset dolgih let pastirjevanja, skrbi, odgovornosti in nevarne hoje po pečinah. Štirideset let. To

niso mačkine solze. Pošteno sem ti služil, pošteno ti bom še nadalje. Za Boga, Balantač, ali si slep, ka-li? O kakšni škodi govoriš? Opomogel si se, opomogel. Imel si zaradi mene srečo vsepovsod: daleč preko dolin in gora je zaslovel sir, ki ti ga izdelujem jaz. Na deset fara naokoli nima nikdo lepših in rejenejših ovac od teh, ki ti jih oskrbujem jaz. Kje je tu škoda, Balantač, kje? Izguba ene ovce v štiridesetih letih — kaj je to? Nisem kriv. Nesrečen slučaj. Ho, ho, Balantač, to pot si se pre naglil in si se!”

„Ti bom dal, pre naglil, gobec stari! Se repenčil bo se povrh in širokoustil. Potrudi se raje, potrudi, vrag, da mi pripraviš izgubljeno žival nazaj! Drugače ti zagodem: najel bom drugega pastirja. Požgančev Jernejec se mi je že ponujal. Mlad je še — komaj dvajset let ima — in skočnih nog. Ta bi bil zame, ta! Ti — kakor vidim — itak nisi več za drugega kot za občinsko ubožnico. Hoj, ne glej me tako debelo in kljukasto! Kmet Balantač se ne šali. To veš.“

Strmi pastir Klemen pred se v praznino, strmi, prisluškuje jeku brezvestnih besedi bogatega Balantača od včeraj in ne ve, če jih ni slišal le v hudih, strahotnih sanjah...

Da bi ga podili zdaj, na stara leta — kaj pravim 'stara leta'; komaj šestdeseto leto je dosegel pastir Klemen pred mesecem dni in je še ves čil in krepak — od črede, ki je skrbel zanjo in jo čuval kakor oče svojo deco štirideset dolgih let in jo izročil na milost in nemilost tujim rokam?! Da bi ga pregnali iz njegove tihe samote, ki mu je s čudovito nežnostjo in iskrenostjo prirastla na srce, med hrupno, nesmiselno vrvenje osovraženege sveta?! Da bi se moral ločiti od svojega kraljestva — svojih zelenih, solčnih planin — in zamenjati njih neoskrunjeno lepoto, njih prostranost in svobodo s tesno, mračno in zaduhlo kamro občinske ubožnice v dolini, kjer žanje smrt in se bori za nadvlado hinavščina z lažjo, zavist s pohlepno stjo, mržnja z zlobo, podlost enega z nizkotno stjo drugega?! Nikoli. Pa če bi ga hoteli s silo pregnati odtod — on ne pojde. Kratkotmalo: ne pojde.

Pastir Klemen je sam. Na vsem božjem svetu nima nikogar, ki bi mu ob smrtni uri mehko zatisnil oči. Njegov dom, njegova ljubica, od rojstva do groba zvesta, je in ostane planina. Vso svojo mladost je žrtvoval njej, vsa svoja zreła moška leta je prebil na njej; ostal

ji bo veren in udan do smrti. Ko bo zaslutilo srce svojo težko uro, takrat šele se bo poslovil od nje, ljubljene, edine, s spominom polnim svetlih utrinkov in se odpravil v dolino, da mu izmerijo in stežejo krsto...

Strmi pastir Klemen, strmi preko lesenih, črvivih sten kolibe nekam daleč — in v njegovih očeh se užiga plamen poln zanosa in veličine.

„Pojdem, takoj ob svitu novega dne pojdem, pretaknem še enkrat vse kotičke po pečinah, da najdem izgubljeno ovčico. Zablodila je ubožica nekam med čeri in si ne zna pomagati. Najdem jo, pa naj bi moral preplezati vse grebene in prepade, katerih doslej še niso dosegle moje noge. Najdem jo, da se ubranim krivice in sramote, ki mi ju hočejo naprtiti na stare rame. Zavisten si mi, Jernejec, grdo zavisten. Polakomnil si se moje planine, moje samote, moje črede. Zahrbten si in potuhnjen. Zato ti svojega mesta še dolgo ne privoščim!”

Tone pastir Klemen vse globlje vase, plaz hudournih misli se mu vali od srca, opojna dremavica mu leze v oči. Blodno se smehlja v polusanjah. Ustne se mu pregibljejo v komaj slišnem, komaj razločnem jecljanju.

Šestdeseto leto je prekoračil starec Klemen, a še veruje v svojo mlado moč, svojo voljo in hotenje. Veruje, veruje, veruje...

2.

Zunaj je burna noč. Težki svinčeni oblaki se podijo po nebu, trgajo se in ožijo v orjaške pošastne like. Kakor skozi gosto mrtvaško zagrinjalo pobliskava medlo in plaho izza njih lunin soj. Vsenaokrog — od blizu in daleč — šumé gozdovi, upogibajo ponosne vrhove, lomijo se v okornih deblih, stokajo, bučijo... Kakor vseobsežne čudotvorne orglje so: nad njimi se sklanja vsesilni umetnik Vihar, tiplje z begotnimi prsti po njih, orglja, pregiba harmonije in disonance, ustvarja najvišjo, neumorno himno božjemu stvarstvu...

Odnokod — iz teme in vihre — se je sunkoma utrgal, pritekkel v divjem diru velik ovčarski pes. Zdaj se vzpenja s prednjima tacama po zapahjenih durih, praska obupno po njih, renči dolgo, dolgo brez odziva.

Pastir Klemen leži na svojem trdem ležišču, ki so ga vajene njegove stare kosti kakor mehkužnega tolščaka telo mehke pernice, leži

in se ne gane. Spi in sanja, kakor otrok, ki ga je pozno v noč upokojila sladka uspavanka materina...

Pes na pragu ne najde več pokoja. Boletno cvili, zaganja se kvišku, pada na zadnje noge, striže nemirno z ušesi in zavija, zavija s tubobno hripavim glasom v daljavo.

Vztrepeta pastir Klemen, vztrepeta nena doma v svojem blodnem snu kakor v navalu groznice, plane pokoncu, razširi oči, zapiči jih v temo, ko da bi hotel iz njenega kaosa izobli-

Odpre duri pastir Klemen, stopi na prag in poboža zvestega čuvaja po glavi.

„Pri ovcah v staji je vse v redu, kaj?“

Prijazno pomigne z repom Perun. Hvaležen je svojemu sivemu gospodarju za pozornost, ki mu jo izkazuje. Vzpne se nanj in ga oblizne z jezikom po zagorelem, poraščenem licu.

Zdajci se zazdi pastirju Klemenu, da je prestregel iz tuljenja viharja zvok, ki je povzročil to neobičajno razdraženost psa. — Kaj ni

E. Justin:

Orig. lesorez.

Udarila je strela...

čiti jasne konture porajajočih se slutenj, zadrži sapo in prisluhne. Nato stopi k vratom, odbije zapah in mrmra skozi zobe:

„Čudno nemiren in razdražen je nocoj ta pes. Le kaj mu je? — No, no, Perunček, pojdi noter in bodi lepo miren! Razgrajaš. Ali te je obsedel sam bognasvaruj?“

poklicalo odnekod bolešno in tožeče, kaj ni zajokalo iz daljave s pretresljivim glasom otroka, ki je zablodil v temni šumi?

Pes postaja spet ves besen in nemiren. Laja, laja brez prestanka, a je zdaj ves srečen in zadovoljen, da je priklical svojega gospodarja.

Pastir Klemen napeto posluša. Oči mu gorijo v čudnem, zamolklem blesku, ki pa se preliva v vedno jasnejšo vedrino.

„Tako je in nič drugače. Izgubljena ovca me zove. Gotovo je iskala revica poti do staje in obtičala nocoj v tesni kotlini. Hvala Bogu, zdaj vem: še je živa. Potrpi, ubožica, potrpi; takoj pridem in ti pomorem!“

Ne odlaša pastir Klemen. Ve, da je blaznost, ve, da tvega morda lastno življenje, ako sledi njenemu klicu skozi temo in vihar. Toda predno sine jutro, bo nesrečna žival morda že mrtva. In potem bo tudi konec njegovega pastirjevanja na planini. Zazevale bodo duri zatohlih zidov občinske ubožnice in ga pogoltnile... O, tega starec Klemen noče doživeti. Noče, noče, noče...

Kot bi trenil, se odloči. Plane v kolibo, pritrđi si okrog pasu debelo vrv, natakne nanjo veliko starinsko svetilko, vzame v roko težko okovano palico — — in že si sunkoma in z nečloveškim naporom osvaja pot v strmine. Pes se plazi tik pred njim, voħa po zraku in po tleh, striže pazljivo z ušesi in cvili, presunljivo cvili — —

3.

Visoko nekje med strmimi pečinami, podobnimi ogromnemu krušljivemu satovju, zija globok prepad. Njegovo dno je pokrito s črnim ruševjem in odpadki drevja, ki ga je oklestil vihar.

Na rob tega prepada pleza pastir Klemen, pleza v neprestani opasnosti za lastno življenje.

Noben odblesk luninega soja ne more več predreti valoveče mase gosto natrpanih oblakov. Le medli bliski, ki pa se uzigajo še zelo daleč, daleč nekje za nedoglednimi gorami, vržejo zdaj zdaj slaboten slap svetlobe preko planine. Drugače je noč črna, tako črna, da bi potreboval pastir Klemen za nevarno prečkanje po čereh deset rok — in še bi šlo komaj za silo...

Skoraj navpično navzgor rastejo skale v višino. Oborožene so z ostrimi šili in robi. Samo en neroden stop, en neroden prijem — in strmoglaviš kakor odžagan hlod navzdol...

Pastir Klemen pa pleza preko njih, pleza z obupno voljo človeka, ki je blodno uverjen, da leži na kocki njegova čast, njegov ponos.

Samo dvoje prividov — prvi ves svetel, drugi ves mrk — mu neprestano lebdi pred očmi: ali življenje kakor doslej, polno solnca in prostosti, zdravja in moči, ali pa žalostno, klaverno hiranje v neprijazni občinski hiši...

Oj, naprej, kvišku, do cilja!

Tuli vihar, zaletava se besno in grozeče vanj. Bliski se uzigajo vedno gosteje, vedno bliže; postajajo ognjeni in slepeči. Zamolklo gromenje se vali za njimi, raste v preglušujoč ropot ogromne železne kroglice, ki jo kotali nevidna roka preko kamenitih ruševin...

Pastir Klemen ne odneha. Vzpenja se vse više, pleza, da mu lije krvav pot s čela in mu pokajo členki na rokah in nogah. — Kdo bi postajal malodušen in strahopeten tik pred ciljem?!

Tožeči klic izgubljene ovce mu udarja vse glasneje in razločneje na uho.

Pleza Klemen. Njegove dlani so že polne skelečih ran in vroče, umazanordeče krvi. Postajajo spolzke in okorne, nezanesljive za nadaljne prijeme.

Že je skoraj na vrhu kamenite grmade: še en smrtnonevaren zalet preko ošiljene izbokline — — — in sesede se starec upehan in onemogel na rob prepada, v katerem leži izgubljena ovčica s strto nogo ter milo kliče na pomoč...

Pastir Klemen ne pozna strahu. V teku štirideset let pastirjevanja ga je že neštetokrat zalotil hudournik v pečinah. Vedril je s čredo ob največjem nalivu pod kakšnim orjaškim privisom, križal se pobožno, molil in premišljeval udano in brez groze, kako nezatna je sila človeka v borbi z neukročenimi prirodnimi elementi. Gledal je prevzet in očaran, kako divje lepa, strahotno veličastna je njegova planina, kadar jo biča razpaljen srd božji...

Ne pozna strahu. Nocoj pa, če vse trezno premisli in preudari, upošteva okolnosti, ki so sovražno naperjene proti njemu, upošteva da se ni nahajal še nikoli v takšnem skrajno neugodnem položaju, ga vendarle obide mrzla zona po vsem telesu...

Kaj bi zdaj, kam in kako? Brez pomoči je. Ali naj čaka jutra in prečepi v tej mučni legi vso noč? — Hu, kako tuli vihar. Bliska se in treska kot na sodnji dan. Tudi prve deževne kaplje že čuti na licih...

Pod Triglavom ob nevihti

Bulji Klemen neodločno okoli sebe, bulji v črno globel pod seboj, zmaje z glavo in je ves zmeden in osupel.

„Čudo božje! Kako je le neki zašla ovca v te strmine? Na kakšen čudovit način je strmoglavila v prepad, da se ni ubila? Gotovo je od nasprotne strani lažji prehod na to gramado, polno skritih in lokavih kotlin; jaz pa sem jo ubral — slepec — naravnost navzgor!“

Pa se spomni Klemen še na nekaj in se udari s pestjo ob čelo: kod je ostal pes?

„Odspodaj, kakopak!“ se tolaži. „Bila bi gotova smrt zanj, če bi plezal za menoj...“

V tem trenutku prisluhne, izbulji oči in je še bolj presenečen in osupel: iz dna prepada se ne odbija le pretresljivo vekanje ponesrečene ovce, tudi radosten, hrupen lajež pogrešanega psa udari zdajci na njegovo uho.

„Vidiš ga, premetenca!“ zamomlja skoraj dobrovoljno pastir Klemen, izvleče rutico in si obriša pot s čela. „Jaz ti jo štorokljam kot norec tu gori, da se spustim odondod spet po vrvi navzdol — on pa ti je gotovo izvohal niže doli, na drugi strani, širok skalnat presek in se splazil skozi njega do ovce v prepad.“

In ga pri tem nepričakovano obide rešilna misel.

Ha, če je tako, potem je njegovo delo

znatno olajšano. Ne bo mu treba dvigati ovce iz dna v tako višino in odtod spet plezati z njo preko ostrih šilov in robov navzdol... Spustil se bo po vrvi v globočino — vse drugo bo potem igrača.

Z novim pogumom, novo vztrajnostjo in samozavestjo se loti Klemen dela. Previdno tipajoč okoli sebe se plazi po ostro nazobčanem robu in oprezuje, kje bi naletel na trdno oporišče, okoli katerega bi ovil vrv.

Ko najde po dolgem iskanju za svoje načrte primerno izboklino, pritrdi neutegoma konec vrvi nanjo, drugi konec pa zavijti nad prepadom. Nato se je odločno oklene z rokami in že se spušča polagoma navzdol... vedno niže... vedno globlje...

Že je dosegel znatno globino. Divje radostno laja pes pod njim in glas bele ovčice — čuti revica, podzavestno čuti, da se ji bliža rešitev iz mračne ječe — je ves mil in kakor poln gorke hvaležnosti...

Pastir Klemen je na zunaj robot človek, a v svoji notranjosti silno čustven in nežen. V tem trenutku čuti, da se mu para srce od genutja in sreče...

„Hoj, hoj, ubožica, potrpi; še minuto in že sem pri tebi... In ti, Perunček — priden si,

priden! Jutri ti pripravim obed, da ga boš pomnil žive dni!"

Momlja pastir Klemen, momlja skozi zobe in razdalja med njim in dnem prepada se oži... oži... oži...

Ko bodo uresničene tvoje sanje, o pastir Klemen — rešena ovčica in vržena sramotna nakana pregnanstva v velikem loku od tebe — naj ti bo za vse prestano trpljenje in ponižanje v zadoščenje zavest, da si združil blago s koristnim: lepo se bo živelo še nadalje v samoti in miru, oj, lepo...

Mehko in toplo je pri duši starcu Klemenu. Kakor v čudežnih sanjah se spušča navzdol in ne ve, siromak, ne slutiti, da bežijo sekunde, ki ga ločijo od zasnovanega cilja, skokoma in v škodoželjnem grohotu mimo njega...

Tesno se oklepa vrvi in pleza po njej navzdol, pleza...

Zdajci se mu iztrga iz grla krik smrtne groze in bolečine: pretrgal je temo od tal do neba blisk, ko da bi zajel ognjen zubelj vesoljstvo, zagrmelo je, ko da bi se razklala gora na dvoje, zabobnelo je, ko da bi se rušil v te-

čajih ves svet — — —: udarila je strela, udarila naravnost v prepad — — —

Pastirju Klemenu sunkoma vztrepetajo roke... omahnejo... zakrilijo še enkrat blodno po zraku — — — in že pada njegovo truplo kot črna brezoblična kepa ožganega mesa in izoglenelih kosti med strahovitim truščem in ropotom v globočino...

Žrelo prepada, ki je zijalo in prežalo nanj kakor gladna pošast, debelo pogoltne — gruča kamenja se vali vanj — in onemi.

Bolestno jekne še enkrat od skal, jekne kakor krik človeka, ki se je zgrudil nad samotno grobljo, zaril obraz v dlani in zajokal...

Pastirja Klemena ni več.

Gustav Strniša:

Večerno razpoloženje

*Dolina polna dreves:
v mesečini vrhi sijajo,
po vejah sove vpijejo,
s perotmi bijejo.*

*Šepeče trata:
povsod žare
gnezda zlata,
nemirni mladiči ječe —.*

*Nad dolino,
čez ravnino
veter pihlja;
meglo zanaša v višino —
bledo brodovje azurnih voda,
težko mraka — zemlje gorjã,
počasi se sprošča v sinjino,
k neznanim pristanom Boga — —*

Danilo Gorinšek:

Sanje

*Mesečina prek poljã,
mrena zlata prek srcã,
zlata vsa v spomilih.*

*Vriska, joče v njih srce,
vse so srečne te solzé,
slehern v njih bogat je.*

*Mesečina vsa s sveta,
težko snu je iz srca,
v hladne, mrke dneve.*

Radivoj Rehar:

Svojo ljubezen ...

*Svojo ljubezen do tebe, predraga,
vdahnil sem v cvetje jasminovih vej,
v rože rdeče in lilije bele,
da ti dehtele bodo po njej...*

*Koder boš koli po svetu hodila,
sita življenja in strta od let,
stare spomine na mene obujal
v srcu ti znova bo sleherni cvet...*

Ivan Albrecht:

Neposlušni svetnik

(Iz Roža.)

V Grapi je na samotni žagi živel žagar, ki je imel edino hčerko. Dekletce je bilo ljubko in prijazno, zelo pametno, pa tudi na moč živahno. Stari žagar je imel svojo edinko silno rad, pa tudi v šoli in sicer med ljudmi je bila povsod priljubljena.

Tam blizu je živel tudi bajtar, ki je imel edinega sina. Malo starejši je bil Foltan od žagarjeve Rezike, sicer pa tudi prebrisan in živahen dečko.

Otroka sta skupaj hodila v šolo in iz šole, se igrala, nabirala cvetlice in opazovala ptičke, kakor je pač otroška navada.

Ko se nekoč tako igrata, štrbunkne Rezika v potok, ki je bil precej deroč in globok. Fantek ne pomišlja dosti, ampak skoči brž za njo in jo potegne iz vode.

Deklica vsa objokana in do kože premočena pride domov in pove, kakšna nesreča se ji je zgodila, ni pa povedala, kdo jo je rešil.

Žagar, ki je bil bogaboječ mož, se spomni, da se je to zgodilo prav na dan svetega Antona. Trdno je torej prepričan, da je rešil njegovo edinko sam ljubi sveti Anton. Zato zaobljubi, da jo da v samostan, čim dovolj odraste.

Dekle je raslo in se razvilo v zalo mladenko, bajtarjev Foltan pa je tudi postal zastaven fant. Otroško prijateljstvo se je med njima razgorelo v ljubezen, kar ni bilo nič kaj po godu staremu žagarju. Ko je namreč možakar hčerki povedal, za kakšen svet stan jo je na božji migljaj namenil, ni hotelo dekle nič slišati o tem.

V stiski se zateče žagar k župniku po svet in mu razloži vse, kako in kaj se je zgodilo.

„Ali se je Rezika sama zaobljubila v samostan?“ vpraša župnik.

„Nak, jaz sem jo zaobljubil,“ meni žagar. „Saj to še bolj drži, ali ne?“

„Že lahko,“ odvrne župnik, „toda vaša obljava ne veže vaše hčere. Zato tudi ne morem tukaj nič pomagati. Če dekle noče, pa noče. Mladina ima pač svojo pamet.“

Žagarju to nikakor noče v glavo in ves jezen in užaljen odide iz župnišča, češ:

„Kakšen duhoven le neki je to, ki mu ni nič za božje zadeve!“

Doma pove ženi, kako slabo je naletel v župnišču. Dolgo se posvetujeta, kaj bi storila. Naposled se posveti žagarju.

„Sv. Antona samega poprosim pomoči,“ reče ženi, „on je pomagal prvič, pa mi gotovo pomore tudi zdaj.“

Z ženo torej skleneta, da ponese žagar v nedeljo šest sveč v cerkev in poprosi svetnika pomoči.

Rezika, ki je vse to slišala, je bila na skrivaj zelo hvaležna župniku, obenem je pa tudi še tisti dan povedala Foltanu, kaj sta sklenila oče in mati.

„Le počakaj, jima jo že zagodem, da ju bo minilo,“ se zasmije fant, „kar nič se nikar ne boji!“

V nedeljo stisne žagar sveče pod pazduho in gre v cerkev. Po maši odide z ostalimi ljudmi vred iz cerkve, ko pa je vse zunaj, krene previdno nazaj. Medtem pa huščne skozi zakristijo v cerkev tudi Foltan in se skrije na prižnico.

Žagar nastavi vseh šest sveč k sv. Antonu, jih prižge, poklekne in začne goreče prositi svetnika pomoči.

„Mhm, mhm,“ zasliši tedaj.

Žagar meni, da se je oglasil sam sveti Anton in vzdihne:

„Če ni dosti šest sveč, jih prinesem dvanajst, samo da mi pomagaš!“

„Je vse zastonj,“ se oglasi zdajci v cerkvi.

Tedaj se žagar raztogoti:

„Če je pa vse zastonj, naj počne deklina, kar hoče!“

Jezen odide iz cerkve in jo zavije naravnost v taberno, Foltan jo pa korajžno mahne za njim.

„Oče, ali bi mi dali Reziko?“ ga vpraša.

„Oh, kar imej jo, kar! Bogu ni nič zanjo, pa se ti pokori ž njo!“

Še tisto poletje so obhajali svatbo in tedaj je po poroki ženin povedal razigranim svatom, kako si je s pomočjo sv. Antona priboril nevesto. Žagar se je pač grizel, ali kaj je hotel?! Smejati se je moral z ostalimi vred...

Anton Danilo,
ki je ostal navzlic svojimi sedemdesetimi leti „večni
mladenič“.

Nekdo je celo trdil, da se bo pisala zgodovina našega gledališča od zdaj naprej, in da se pričinja tradicija z novo dobo. Tudi prav. Jaz pa hočem pisati spomine na početek. To so bili časi, ko gledališče ni razpolagalo s tako visoko kulturnim občinstvom.

Vsak teden je morala intendantca servirati novo igro. Le malo jih je doživelo trikratno vprizoritev; in take so bile za igravce velik oddih. Ni bila mala naloga za igravca, prežvečiti v enem tednu ali šestih dneh 40—60 strani uloge. Marsikatero noč je bilo treba žrtvovati.

Imeli smo malomestno publiko. Koncesij ni bilo, le ljubezen do gledališča je pomogla do zaključkov. Gledališke bolezni nismo poznali.

Po mojem prvem nastopu v pogorelem gledališču bi bil moral na Dunaj. Prijatelj jurist Eržen mi je preskrbel 25 fl mesečne podpore za šolo. Ali ranjki dr. Staré mi je odsvetoval. Najbrže bi bil za naše gledališče izgubljen. Takrat, pred petdesetimi leti, še ni bilo židov pri gledališču in iskali so mladeničev, ki bi se posvetili tej takrat omalovaževani umetnosti. Danes mi ni žal, da sem pri nas stradal in se boril.

Če gledam nazaj v preteklost, je bilo svega in svašta, lepih in grenkih ur, danes pa imam zadoščenje.

Zame je bilo gledališče izza prve mladosti sveta stvar in kdor udriha po našem gledališču, je danes moj neprijatelj. Takih pa je mnogo. Ne zavedajo se pa, da ovirajo napredek, vzgojo igravcev ter jih zavajajo v napačne smeri. Leta teko in igravec, ki ni premeril gledališke kalvarije, spoznal svojo vrednost in zavest, se zgubi in postane gledališki proletarijat... — Rojen sem 15. julija 1858..."

Gospa Gusti Danilova, kateri naše gledališče ni dovolilo proslave svojega štiridesetletnega dela in ki jo je na tihem upokojilo, je razumela svojo nalogo v našem gledališču drugače kot Danilo. Razume jo tudi danes še drugače kot jo razumejo gospodje, ki ga upravljajo.

Že njena pojava, njena široka kretnja, njen tako rekoč vse obsežni organ z vsemi registri, najtanjše modulacije prav tako zmožen kakor vsakega stopnjevanja, očitno priča o obsežnosti, o vseobsežnosti njene gibkega in bistrega duha. Ekspanzivnost bi imenoval njeno najbistvenejšo potezo, neugnanost njen značaj.

Danilova, ki je prišla h gledališču komaj štiriinajstletno dekletce, ki se prav za prav nikoli ni pripravljala za igravski poklic, je že od prirode obdarjena z vsemi darovi, ki so veliki igravki potrebni. Da je v času, ko je trajal engagement v ljubljanskem gledališču samo šest mesecev v letu, dočim so morali

igravci prebiti drugo polovico leta kakor plički pod nebom, če niso znali biti kakor mravlje, da je Danilova tedaj odhajala v velika mesta na študijska potovanja, od koder se je vračala z občutki, kakršnih je zmožna samo natura, njeni podobna, je po mojem mnenju značilno zanjo. Ta potovanja so zbudila v nji, ki je pristna igravka, bolj kot v vsakem drugem slovenskem igravcu, ki je posečal v tujini gledališča, poželenje po menjavanju scenerije, po presenetljivih spremembah svojega tona, po vrvenju, po iskanju in odkrivanju, poželenje, da bi z lučjo posvetila v vsak kotiček, da bi se poskusila v vsaki stvari, ki jo more človek postaviti na oder. Isti čas pa, ko je njena bogata in neugnana natura silila v izživiljanje svojih neizčrpnih zmožnosti, kakor bučeče naraščanje reke, ki stopa iz svoje struge in preplavi kolikor more doseči, je čutila Danilova tudi potrebo, da bi ji bila domovina velika, razrešila se je spon, ki so jo vezale na edini slovenski oder v Ljubljani, ne iz frotavosti in lahkomišelnosti, ampak ker je bila v nji živa potreba, da ustvari slovenskemu gledališču še druge hrame, še druge možnosti uresničenja. Tako je bila v Trstu, tako je odšla v Ameriko, kjer je organizirala, igrala, nastopala, učila v New Yorku, v Chikagi, v Clevelandu in nešteti drugih krajih...

„Kje, domovina si? ali na poljih teh? Še pod Triglavom, okrog Karavank? Ali po plavžih si, ali po rudnikih? Tu? Preko morja? In ni ti mejà?“

Evo, na ta pesnikova vprašanja je bolj kot vsak drug Slovenec odgovorila Danilova s svojim: Povsodi, povsodi...

Utirala je pot, vzgojevala igravski naraščaj povsodi, kjer je sploh bila, tako pri nas, kakor v Ameriki.

S prirojenim ji čutom za muzikalnost, je pojmovala nalogo igravca dinamično in v tem pravcu je bilo usmerjeno tudi njeno vzgojno delo pri gledališkem naraščaju. Ona je bila prva slovenska režiserka in mislim da se ne motim, če rečem, da je poglobljena zmožnost Danilove v režiji. Saj je njena narava kakor nalašč tako obsežna, in zopet tako k organizaciji najrazličnejših elementov nagnjena, saj je njen duh poln domislekov in čvrste volje; tudi kadar je najbolj v oblakih, stoji trdno in neomajno na zemlji. Vsi pogoji, ki jih stavi oder na režiserja, so v Danilovi izpolnjeni.

In kdor je videl Danilovo v tistih štirih, petih ulogah, ki si jih je po vojni izvojevala pri ljubljanskem gledališču, je imel priliko spoznati v nji tudi neprecenljivo igravko, na katero bi mogel biti vsak narod ponosen. Spominjajmo se „Bobrovega kožuha“, a ne pozabimo „Hasanaginice“ in „Medeje“. Če si še tak nasprotnik patosa, te vendar gane, ogreje in pretrese patetičen govor Danilove prav tako, kakor te z občudovanjem napolnjuje njena prekanjeno igrana

Lady Windermere ter se od srca nasmeješ njeni Wulffovki iz „Bobrovega kožuha“, ki je ena največjih originalnih kreacij v vsej zgodovini slovenskega gledališča.

Vse to priča, da je Danilova štirideset let dela izčrpala kakor najvestnejši in najboljši delavec in da je zaslužila vse drugačno pozornost v našem gledališču.

Pa so se je odkrižali kot nepotrebne balasta...

A Danilova ni človek, ki bi se dal upogniti od razmer. Ona danes pripravlja in snuje zopet novo šolo, novo gledališče, dogovarja se, izbira in išče... Ne bo dolgo, in Danilova bo zopet vsa v svojem elementu, v organizaciji, v priredbah, v igranju... na svojo pest.

Tako torej. In zdaj naj sodi vsak: Ali ni žalostno in naroda, ki so mu Danilovi zvesto služili, nevredno, kar smo ugotovili ob priliki teh dveh jubilejev?

Iz sočutja in še bolj iz nerazumljive „pietete“ posvečajo naši listi tem jubilejem svoje suhe notice. A človek ne potrebuje sočutja, še manj pietete, dokler je živ in more delati, ustvarjati. Pa tega pri nas ne razumemo. Dekretiramo upokožitev in s tem smo stvar opravili. Obesili smo staro sukno na klin in...

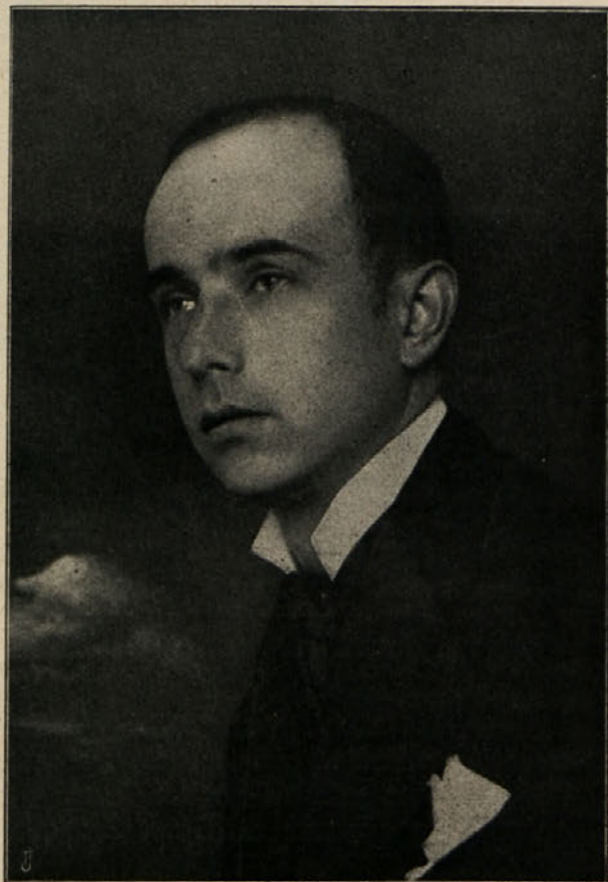
O, Danilovi, ma condoléance!

Operni pevec Pavel Holodkov, eden najboljših baritonistov naše opere je odšel na beograjsko opero.

Miha Maleš: lesorez. Lastni portret. Kliše od „Dom in Sveta“.

Operni pevec Polde Kovač, ki je s sijajnim uspehom pel vlogo Heroda v „Salomi“.

Prima balerina Lydía Wisiakova in Vaclav Vlček,

ki sta se sredi junija tl. poslovila v opernem gledališču, ki je bilo navzlic vročini popolnoma zasedeno, znak, da sta oba umetnika pri nas zelo priljubljena. V slovo sta prejela cel vrt rož. Sprejela sta engagement na Operi Comique v Parizu, kamor odpotujeta v jeseni.

B. Podgoršek:

Bežne slike z dopusta

Vlak se je ustavil. Sprevodnik kriči: „Kranjska gora! Kranjska gora!“ Na postaji se preriva med domačini trop letoviščarjev, ki radovedno stegujejo vratove po novodolih gostih. Na postrežljivem možu, ki nosi na čepici zlat napis „Postrešček“, se vidi, da se Borovška ves, kakor jo imenujejo kranjskogorski očanci, razvija v moderno alpsko letovišče.

Radovedno se oziram. Med množico pričakujočih iščem znanca. Toda samo tuji obrazi. Stare matrone,

mladostno oblečene, napravijo name nesimpatičen vtis. Pogled na mlada dekleta v prekratkih krilih, močno napudrana, z živordečimi ustnicami, z izzivalnimi pogledi, me odbija. Nič zame. Pač, tam zadaj pri ograji stoji nekaj prijaznih lic, domača dekleta so, ki smehljajoče pričakujejo tujce, da jih s kritičnim očesom precej in proučijo. Prvi pozdrav je tedaj veljal njim.

Prerinem se skozi gnečo do voza, ki je čakal pred postajo. Zgovorni voznik, doma iz Šenčurja, je med vožnjo vse razložil kako je Podkoren, kamor sem bil namenjen z družino. Vstavili smo se na „Stari pošti“ pri Rasingerjevih...

Zopet enkrat Podkoren. Vzbudili so se mi spomini na predvojni čas, ki sem ga preživel v tej lepi planinski vasi. Toliko srečnih dni je bilo takrat. Spomnil sem se kodraste glavice, male, tri ali štiriletne deklice s primernim imenom Rožica, kajti njene velike modre oči so sličile mali cvetki spominčici. Ta spominčica me je s svojim, potočku podobnim žuborenjem zabavala ure in ure. Resno me je gledala in s fantazijo, ki jo imajo samo otroci, pripovedovala svoje velike dnevne doživljaje, skrbi in otroške težave. Kako ganljiv je bil pogled, ko je po večerji pokleknila pod križ in prisrčno vdano izgovarjala svojo prvo molitev: „O Bog, od Tebe imamo vse...“

Sedaj po štirinajstih letih pa je stala pred menoj velika sloka deklica, z nazaj počesanimi, na vrat segajočimi lasmi.

Gospodična naj ji rečem in ne več Rožica...? Samo oči in kodri spominjajo na nekdanjo malo Rožico... Strmim in gledam. Kako je to mogoče?! Kam je prešla ta doba štirinajstih let? Pred menoj stoji živ dokaz, da je preteklo mnogo dni, da so pretekla že leta, da sem že star, da je šla preko mene srečna mladost... In vendar! Saj to ni mogoče!? Saj sem še vedno isti, mlad, podjeten, predrzen, prav nič starega se ne počutim, tak sem kakor dren, klical bi na korajžo, kakor kmečki fant. Da, še vedno sem tak, kakor sem bil takrat, ko sem pestoval to, sedaj, tako veliko dete... Ne! Nikdar ne! Nisem star! Tako

si skušam dopovedati... Pa nič ne pomaga... Štirinajst dolgih let skrbi, dela in borbe je prešlo preko mene, kakor hipec...

To je bil prvi bežni vtis mojega oddiha.

Nekaj dni potem, sem moral na Štajersko. Dasi-ravno sem potoval samo za teden dni, je bilo vendar slovo od žene in otrok tako težko, kakor bi se odpravljal Bog zna kam. Kraj in okolica sta mi prirasla k srcu. Vsak kotiček, vsaka steza, vsak potoček, celo vsaka smreka je imela svojo povest, ki je tako živo pričala o srečni predvojni dobi. Saj nam je vojni in povojni čas pokvaril vso našo mladost. Bestijalnost in krutost vojne sta umorila vse ideale mladih ljudi. Toda vse to je že davno, davno za menoj, kakor bi bilo to pred sto leti. Spomin na srečne dneve pa je ostal tako blizu.

Korenci so ostali isti, kakor so bili. Kremeniti značaji z dobrim srcem. Prave gorenjske grče, ki jih

Jalovec

še ni pokvarila sodobna civilizacija in umazana politična borba. Imajo svoj korenski, prijetno pojoč in pogrjavajoč dialekt. Če se pogovarjaš z njimi, doženeš, da nadkriljujejo s svojo naravno srčno kulturo vse naše meščansko izumetničeno frazerstvo.

Vse to sem premišljal, ko sem se peljal proti Štajerski.

Podkorenomo smo bili ob našem prihodu med prvimi letoviščarji. Ko sem se vrnil s Štajerskega, je bila Rasingerjeva jedilnica polna novih gostov. Kritično sem jih ogledoval, vse po vrsti. Levo od naše

„Seveda mi je prav“, sem odvrnil... Tako smo se spoznali. In ni mi žal. Saj jo poznate! Ali ne? Vedno se smeje, pri tem pa je tako strašno navihano naivna.

Ležim v travi pod košato hruško. S svinčnikom v ustih pasem lenobo prav od srca. Le tu pa tam načekam nekaj vrstic, ravno toliko, da se ne odvadim pisanja. O ti blažena lenoba... Nikogar ni, ki bi sitniril z raznimi nevšečnimi vprašanji, nikogar ni, ki bi me priganjal k delu. Vse naokrog mene je utonilo v pozabljenost. Vse skrbi in dnevne težave so daleč

S Prisojnikove stene

mize so sedele štiri mlade Srbijanke, vse naobražene, dve celo z doktorskimi naslovi. Respekt pred njimi. V kotu sta sedela s profesorjem matematike iz Zagreba dva brata Tržaćana, eden učitelj, drugi trgovec. Takoj smo si pomežiknili in že smo si bili dobri znanci. Pred nami je sedel s sestro bradat „sudija“ iz Šumadije. V desnem kotu je sedel mladi univerzitetni profesor dr. Markovič z ljubeznivo in simpatično soprogo. Pri njiju je sedela velika in močna svetlolasa zagrebška učiteljica, ki smo jo radi njenega germanskega tipa kratko imenovali „Germanija“. Njena močna, energična postava nikakor ni bila v skladu z njeno dobro srčnostjo. Tako je bilo še več interesantnih gostov, s katerimi smo se na podoben način približevali drug drugemu, brez okornih poklonov, priprosto in odkritosrčno, kakor otroci, skoro, da si nismo povedali, kako smo si všeč.

Na naši desni strani pa je sedela mlada simpatična dama s svetskimi manirami.

„Kdo je to?“ sem vprašal ženo.

„Violinistka Jerajeva iz Ljubljane. Sama je, če ti je prav, jo povabim k naši mizi.“

za menoj... Uživam svobodo s polnim srcem... Bogat sem, tako neizrečeno bogat v teh naših gorah... Ničesar ne pogrešam. Moja sreča je popolna... Pa tudi ni kar tako, če si prost celih štirinajst dni, če si sam svoj gospod in če sam nad seboj gospodariš po mili volji...

Strmim v planine, poslušam žuborenje potočka in ptičje petje, poslušam šumenje gozda, ki govori in po vetru raznaša svoje tajnosti. Ničesar ne pogrešam. Ni mam nobenih želj... To je sreča, vse drugo ni nič. Tako življenje mora imeti samo še pastir, ki živi kakor kralj visoko tam v planinah.

Pri senikih... Letoviščarke prosijo Frica, bodočega gospodarja Stare pošte, da jih vzame s seboj. Pridne bomo, zelo bomo pridne, hite zagotavljati vse vprek. Vse bomo pomagale in vse rade delale... Fric se izzivalno nasmeje, da se mu svetijo beli zobje. Vsaki da grablje, porazdeli jih na vozu in požene po bregu navzdol. Vse srečne hihitajo in drežajo z grabljami po kmečkih fantih.

Vaška dekleta so si krila spodricala in takoj pričela z grabljenjem. Meščanke so jih gledale le kratek

V senu

hip, potem so se tudi one spodricale (še malo visje, kakor vaščanke) in pridno grabile dišeče seno. Delo jim je šlo hitro izpod rok, da so bile kmalu veliko pred vaškimi grabljicami. Fantje so se nasmihali, postrani škilili na razgaljene noge in seno korajžno nakladali v stoge.

Domača dekleta pa so zavistno gledale na pridne in zauber letoviščarke.

Poletna noč... Nebo je posejano z milijoni biseri. Tu in tam utrinek, ki črtasto zasveti in izgine tam daleč na jugu. Okrog in okrog čudovita tihota, le tu pa tam se sliši otožen žvižg srne, prav daleč nekje krik sove. Opojno diši po poletju, vonj je oamljivo sladak...

V temni senci pod kostanjem pa sede mladi ljudje, ki se tiho pomenkujejo. Tu pa tam poizkusi kdo z otožno popevko... Na vseh leži tajna moč poletne noči, ki zbližuje srce k srcu. Telesa tesno stisnjena, roka v roki govori živo besedo, božajoče drsi po laktu, po rami, po vratu, po lasih, po licu... Lahek objem..., dih poljuba na lice..., nežni pritisk od njene strani...

Nekdo se zgane. Svetel pramen vžigalice zasveti. Vse se zdrzne, roke se razklesnejo. Ogenj ugasne. Težak vzdih na levi, prisiljen, potvorjen smeh na desni strani, potem pa zopet vse mirno... Samo oči se svetijo, bolj nego ogorek cigarete. Tam daleč na obzorju pa vstaja prva zarja, ki strezni mlade ljudi...

Take so noči Podkorenem.

Nedeljski popoldan... Gospodar nam ponudi voz. Naš cilj je Kranjska gora. Pred nami leži v dolini

med nebatičnimi vrhovi Borovška ves. Pogled na ti-pične gorenjske hiše, pogled na staro cerkvico je močno slikovit. Le nove stavbe z neokusno mestno fasado motijo celotno sliko. Te nove hiše z mestnim pročeljem se vidijo v Kranjski gorji ravnotako, kakor, če bi si dekle v narodni noši posadilo na glavo moderen mestni slamniki. Če bo še več takih hiš, bo izgubila Kranjska gora vso svojo poezijo. Čudim se le, da dovoli take odurne stavbe stavbna oblast, ki bi morala gledati vendar na značaj kraja. Kaj pa letoviščarsko društvo? Ali se ne zaveda, da bo Kranjska gora s takimi, kraju neprimernimi stavbami, izgubila svojo idiličnost? Zakaj se vendar ne zida zunanost stavbe tako, kakor so vse stare gorenjske hiše? Ali nimajo nič okusa? Zato vendar ni nič dražje, če se fasada prilagodi ostalim sosednim stavbam. To razmišljanje nas je spravilo v slabo voljo, tako, da smo obrnili Kranjski gori hrbet in potegnili našo Brama proti cesti, ki pelje mimo kopališča „Jasne“ in elektrarne na Vršič. Čeprav se je voz gugal na vse strani, smo vendar rinili naprej in Brama je vlekla po lepo izpeljani cesti, ki pa je že v zelo slabem stanju.

Tako smo srečno „priromali“ deloma na vozu, deloma peš do kočice pri Gozdu, ki stoji tik nad rusko kapelo, kjer je bilo isti dan cerkveno slavlje v spomin padlim ruskim vojakom. Čudno, zelo čudno je izgledalo, ko so naše dame stopicale v svojih modnih čevljih in elegantnih popoldanskih toaletah, ki so bile določene za kranjskogorsko promenado, nikakor pa ne za Vršič.

Tudi druge dneve smo delali izlete, enkrat v Planico, drugič v Martuljek, potem na Prisojnik na Jalovec, na Podkorensko sedlo in drugi okolici.

Koča na Vršiču

Ali poznate igro, ki se imenuje pofoškanje? Ne?! Igro s krtačo? Tudi ne?? Potem nič ne poznate. Naj vam povem. Dekleta, (lahko so tudi gospe, ki pa morajo biti mlade in čedne) in fantje stopijo v krog, roke križajo v objem zadaj na hrbtu. Eden stopi v krog, katerega morajo ostali krtačiti. V krogu zadaj za hrbtom kroži krtača iz rok v roko. In kakor hitro se oni v sredi kroga obrne, ga najbližji podrgne, več ali manj močno po hrbtu. Ta pa mora vjeti onega, ki ga je pokrtačil. Oni, ki je vjet, mora mesto prejšnjega v krog. Rečem vam, sijajna igra.

Mi imamo poseben prostor, za konjskim britofom, „V kotičku“ se imenuje, kamor gremo po večerji in se krtačimo, včasih do belega dne. Poizkusite enkrat, če niste preveč filisterski in prestari za otročje igre.

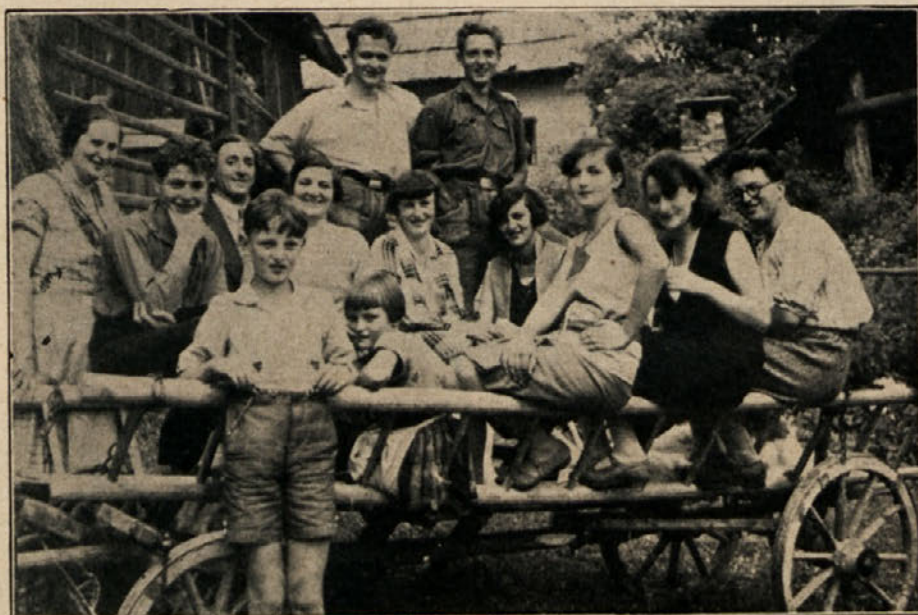
„Kod nas, znate, toga nema.“ Po večerji... Sedeli smo v prijazni jedilnici. Vsak je povedal nekaj. Samo „sudjija“ je sedel sam za mizo in molčal. Srednje postave, črne lase ima in črno brado. Nosi črno srajco in je podoben popu. Ko se je pogovor zasukal na lepote naše Gorenjske, se je tudi on oglasil:

„Da lepo je ovdje“ je pričel. „Ali prošlu godinu, znate, bio sam na letovanju u Austriji. Tamo vam je divno, tamo!“ je nadaljeval v svoji srbščini. „Tamo imaju krasne nasade, parke ih zoveju, gde svaki dan svira godba i gde po belih

putovih šetaju dame u krasnim toaletama. I kako se tamo stanuje, da vama ovo kažem! Sobe su velike i svetle te krasno slikane.“ Povem naj v slovenščini njegovo nadaljno pripovedovanje: „In zvonec je notri!

Kopališče „Jasna“ v Kranjski gori, ki se sedaj na novo gradi

Po izvršenem delu

Pa ravno to vam nisem hotel povedati, temveč ono, kar se je snoči domovgredoč dogodilo.

Mlad fant, ki se je nekoliko zagledal v iskrece oči mestne gospodične, je z njo zaostajal za družbo. Imel je pač nekaj na srcu; par besed bi ji rad povedal. Toda družba ga iz gole nevoščljivosti ni pustila iz svoje srede.

Da jima pomagam, sem nalašč krtačo spustil na tla, tik pred hišo v senci jablane in ju pozval, da naj poiščeta krtačo, ki mi je „nehote“ padla iz roke.

Dolgo sta iskala. Bog zna, kaj ji je vse povedal? Krtače pa nista našla.

Pa če le pozvonite, že priteče brhko dekle, ki vas vpraša po vaših željah. V sobah nimajo peči. Le nekake železne cevi so postavljene ob steni. In, če vam je prehladno, zaokrenete neki mali „šraf“, pa so one cevi takoj vroče in soba se brzo zgreje. To vam je divno! Pa ni treba ne drv, ne premoga. Kar samo greje, da le obrnete „šraf“. „Pak jeftino je ovo grivanje, samo četiri dinara na dan. Kod nas, znate, kod nas toga nema!“ In podi! Ti so vam sijajni! Napravljeni so iz malih deščic, ki so vse jednake velikosti in v vrstah zložene. So to podovi, da jih ni treba nikdar zmičati „sa vodom i kefom“, samo namaže se jih z neko maščobo, pa se vam divno svetijo, kakor zrcalo! „Kod nas, znate i toga nema!“

Vse molči. Gledamo drug drugega. Nerodno nam je. Situacija postaja mučna. Nekdo hoče preokreniti pogovor v drugo smer in pohvali majhnega psička, ki je last „sudjije“. Valja se po tleh, na vso moč se otepava in praska in strašno cvili. Vsi gledajo cucka. „Znate, puno buha ima, pak plače“ razloži gospod sodnik prečudno vedenje svojega kuška, prijazno ga potrepja, pozdravi in odide...

Res čuden je ta „sudjija“, ki živi v veri, da pri nas ni centralnih kurjav in parketov.

Kokolna gostilna.

Po stezi pride stara ženica in se vsede poleg nas. „Lepo je tukaj“ prične pogovor. „Pa v Ratečah je še vse lepše. Tam imajo še vse boljši zrak. In novo gostilno imajo tam. Veste, takšno, kjer ne prodajajo ne vina, ne žganja; samo sladke pijače imajo, tako gostilno imajo, ki se ji pravi ‚kokolna gostilna‘. Pa nobel sobe imajo tam. Tja pojdite, ne bo vam žal, boste videli, da ne. Tam boste imeli ves komot. No pa z Bogom.“

Naj vam še to povem, da imamo tu vsak večer koncert. Vsi štirje Rasingerjevi igrajo, Emil na harmonij, Lojz in Fric na violino, Rožca pa čelo. Ej, ni kar tako ne, tu Podkorenem. Nismo tako zaplankani, ne. Pa, če ni drugače, se pa vsedemo skupaj in pri-

čnemo peti, pa kako peti. Vesele in žalostne, nagajive in poskočne. Enkrat „Kje so tiste stezice“, potem „Sem fantič iz zelenega Štajerja“, „Planinska roža“, „Oj rožmarin“, pa seveda tudi „Najlepša je mladost“ in „Poslušajte purgarji“ za podoknico pa „Makaroni, makaroni“. In tako gre dan za dnevom, večer za večerom, vedno kaj novega, kaj lepega, kaj veselega, čas pa beži, prehitro beži.

Sreča je opoteča, tako pravi star pregovor.

Pred nekaj dnevi sem napisal, da sem neizmerno srečen, da mi ničesar ne manjka... Kako hitro je postalo pri srcu grenko, tako neizrečno grenko... Čas oddiha je minul... Otožno pospravljam svojo garderobo; za odhod... Ah, bežni dnevi, kako hitro ste zbežali. Toliko sreče, toliko lepih užitkov ste nudili poslednji dnevi. Kakor hip ste minuli...

Jaz pa stojim ob odprtih kovčkih in žalost mi gredi slovo, ki je trpko, kakor bi se poslavljajal od rodne grude...

Tiho mi zveni večnolepa pesem:

„Stoji v planini vas,
tam rajska roža raste,
za druge le ne zame...“

Kako čudni smo ljudje.

Koča pri sedmerih jezerih

J. Busse-Palma:

Potepuhova povest

Poslovenil P. H.

Konec

Mrzel pot mi oblije čelo. Hitim po njegovi sledi, tiščim oči k tlom ko prepeličar svoj nos, in držim puško pripravljeno za strel. Ali ko pretečem nekaj metrov, ne vidim več sledu, kajti sneg naletava in izbriše sproti vsak vtis; tudi se vedno bolj temni. Naposled stojim v gozdu in ne vem, ali naj se jokam ali smejem. Res prav primerna slika za knjigo, ki kaže smešne lovske doživljaje. Pomislite: gozdar, ki mu je zajec ukradel denar!“

Starec je umolknil in s tihim hihitanjem strmel v čašo, ki sem mu jo seveda dal večkrat znova naliti. „To je bilo prvič v mojem življenju, da so me ljudje res lahko imeli za norca, gospod!“ se je režal. „A dasi sem bil zelo razburjen, sem vendar prižgal smotko in pušil, žal, ne da bi bil prav vedel, kaj delam. Zares bi želel, da bi jo imel zdajle. Vse bolj bi se mi prilegla, gospod!“

Dal sem prinesiti smotk in očitno vesel, da je s svojim prikritim migljajem tako dobro uspel, je nadaljeval:

„Ko nazadnje pridem v Valentinovo gostilno in povem svojo nezgodo, me Valentin in gostje, vozniki iz okolice, nekaj časa samo debelo gledajo. Nato jame Valentin od togote rjoveti, ostali pa zaženo smeh, kakor da so obsedeni, in se krohotajo, da si od samega veselja pljuvajo v čaše s pivom. Gospod, rečem vam, zdelo se mi je, da sedim v pragozdu in da okoli mene razsajajo same velike opice. Toda še vedno sem upal in se nisem hotel podati.

„Jutri zajca dobimo!“ zakričim nanje. „Zdaj pa nehaite razgrajati, opice!“ Toda niso nehali in so napravili na mojo nezgodo pesmico ter jo venomer kričali. Samo Valentin se je spametoval. „Dobiti moram denar od pošte; dokler nisem potrdil s podpisom, da sem ga prejel, nisem ničesar izgubil. Torej basta!“ je dejal. Nato mi je prinesel vina in piva in pil sem v svoji razburjenosti toliko, da sem končno sedel med vozniki in se drl z njimi:

Gozdarju je zajec pouzmal denar.

Kaj vidite ga? Haha, haha!

Gozdarju je zajec pouzmal denar.

Ste slišali to? Hoho, hoho!

Imenitno je bilo, gospod. Bila je uvodna koračnica v mojo nesrečo, ki sem jo pel z njimi. Kajti zajca ni bilo mogoče dobiti niti drugi dan niti pozneje. Iskali pa so okrožni gozdar, logar, jaz, vsi naši psi in nazadnje vsi gozdni delavci kot za stavo. Vsaj prve dni, gospod. Nato so postali nemarni, in če sem jih prosil in priganjal, so me često gledali prav po strani. S prva nisem razumel, dokler mi ni Valentin sam nekoč povedal povesti o nekem pismonošu, ki je bil, kakor je trdil, oropan in ki bi mu nikdar ne bili mogli ničesar dokazati, toda pil je „tudi“ toliko vina in se ob neki priliki v pijanosti zagovoril. „Tudi“ je dejal, gospod, ker tiste dni nisem mogel spati, če nisem bil pijan kot muha. Tu se mi je zasvetilo. „Pes!“ zakričim, „kaj cikaš name?“ — „I, kako neki, gospod gozdar,“ reče. Ali drugo jutro je šlo od ust do ust. Gostilničar se je bil samo dotaknil tega, kar so vsi ostali domnevali že koj od prvega dne. Prišel je orožnik. Preiskovalni zapor zaradi poneverbe, gospod. Sedel sem nekaj tednov, dokler me niso spet izpustili, pa ne kot nedolžnega, ampak ker mi niso mogli dokazati, kar je vselej najboljšo sredstvo, da ubijejo človeku dušo, ne da bi si pri tem umazali roke.

Ko sem prišel iz okrožnega sodišča, so mi prsi, kot da so sestradane, hrepenele po čistem zraku in zelenem gozdu. Medtem je bil prišel februar, gospod, in namesto snega je bilo na grmičevju že popje. Toda ni se mi dalo svobodno dihati. Ležalo mi je na tilniku kot težak kamen in nisem se upal pogledati ljudem odkrito v obraz. Saj sem sam najbolje vedel, da sem nedolžen, a vedel sem tudi, kako ljudje o tej stvari sodijo; kajti pri obravnavi so se priče zvijale, kakor da so jegulje, in nihče ni hotel iskreno izpovedati meni v prid. Zdaj so ostali na ulici v malih gručah in se pomenkovali; ko sem prišel v njih bližino, so v

zadregi zardeli in obmolknili. Tisti pa, ki mi niso obrnili hrbta, so me gledali tako tuje, kakor da nisem nikdar spadal med nje. In pri tem mi je srce trepetalo od pričakovanja, ali ne bo vsaj eden stopil k meni in mi pomolil desnico. Nihče se ni ganil, gospod, razen enega, pa tudi ta bi bil storil bolje, da se ni ganil. To je bil kovač iz vasi, dolg, rdečelas zagovednež z rokami kot rabljev hlapec. Stal je pred krčmo s kodrolaso natararico iz kolodvorske gostilne, ki se mi je nekdanj laskala. Zdaj pa jo je držal kovač za roko in jo ljubeznivo drezal v bok, hoteč mi s tem prav jasno pokazati, da je zdaj njegova. — „Ho, gospod gozdar!“ reče in se mi smeje na vse usta. „Kako se kaj počutite, gospod gozdar?“

Spoznal sem takoj, da me zasmehuje, in po sili sem okrenil glavo, kajti nisem ga maral pogledati in dekleta še manj, ker sem čutil, kako je začelo v meni vreti.

Tedaj pa reče oni dekletu čisto na glas, tako da bi bil moral slišati, tudi ko bi si bil vtaknil prste v ušesa: „Glej vendar gospoda gozdarja, kako je ponosen. No kajpak, ako je svojega zajca dobro skrnil, bo lahko precej časa izdajal denar kot baron!“ In me spet pogleda ter reče: „Kaj ne, gospod gozdar?“ — „Da, kovač,“ odvrnem in stresa me divji srd, da odpadejo vsi pametni pomisleki kakor jabolka z jablane, kadar jo stresa vihar. „Da, dosti imam, da lahko dajem, in ti boš prvi, ki kaj dobi.“ — Pok! udaril sem ga z pestjo, da se mu je pri tej priči ulila kri. Hip nato udari on. Potem je padal udarec za udarcem; najine pesti so tolkle kot v taktu, zdaj druga na drugo, potem po glavi in obrazu. Bila sva se besno, kot se dva (rukajoča) jelena sujeta z rogovjem. — Toda kmalu nisem imel opraviti samo z njim. Od vseh strani so jeli udrihati po meni, na vseh straneh so se jeli obešati name drugi fantje kot psi na merjasca. Branim se in maham vedno bolj divje po njih, vedno bolj se me prijemlje omotica. Ničesar več ne vidim, kri mi teče s čela preko oči.

Tedaj potegnem svoj lovski nož in mahnem. Naenkrat zavrešči presunljiv krik: „Morilec! Morilec!“

Gospod, bil sem ves razvnet in besen. Ko pa začujem ta krik, me zazebe, kakor da bi me bili polili s čebrom ledene vode, in ves se tresem, tresem od groze in strahu. Lovski nož

mi pade iz rok; z rokavom si obrišem oči in se ozrem. Pred menoj na tleh leži človek, njegov obraz je luža krvi. Da sem bolje pogledal, bi bil takoj opazil, da je toliko mrtev kot jaz in da samo tako močno krvavi. Pa nisem dobro videl in groza me ga je bilo. Tedaj sem se obrnil, si s pestjo napravil prosto pot in bežal preko njiv in travnikov proti gozdu. Tekel sem brez prestanka, za menoj je klicalo: morilec, morilec; začelo je biti plat zvona in ta glas je hitel za menoj kot velikanski jastreb in mi sedel vedno na tilniku.

Končno sem se ustavil pred glogovo mejo, ki je mejila gozd od polja. Še vedno sem čul vpitje in zvonjenje, pa ko sem natančneje poslušal, sem opazil, da prihaja iz moje lastne krvi in da tem glasovom ni mogoče uiti, če ne grem kar za vedno s sveta. Kaj naj pa še počnem na njem? Saj mi bodo povsod klicali v pozdrav: tat, morilec. Sit sem bil že tega bednega življenja.

Obrisal sem si obraz in si ogledal drevesa okoli sebe. Nekaj korakov od meje je stal hrast, ki je molel v primerni višini krepko vejo od sebe. Odvežem si hlačni jermen in splezam na vejo. Ko pritrjujem jermen, da si naredim zanko za svoj nesrečni vrat, se slučajno ozrem v mejo. In v meji, gospod, visi nekaj in ta pogled me spravi čisto iz ravnotežja. Zaženem se nizdol kot jastreb na kokoši, sežem v grmovje in — mislite si, gospod, kaj izvem? — zajčji meh, gospod! Zajčji meh, ves trohnel in vlažen, sam smrad ga je bil. Toda na zadnji nogi, gospod, je bingljala moja ruta in njen konec je bil tako težak kot takrat pred tedni! — Nisem zavriskal, gospod, ampak plakati sem jel. Solze so se mi udrle iz oči, da se mi je vse telo kar stresalo. Dolgo sem plakal, gospod, tako dolgo, da mi je bila duša spet svobodna in sem se spet čutil človeka.

Nato sem razvozlal ruto in prešel vsebino. Bilo je vse do vinarja. Zajec se je najbrže pri poskusu, da prodre skozi mejo, z ruto zamotal in zapletel v grmovju in žalostno poginil, ne da bi ga bila živa duša videla. Oh, gospod, kako se mi je srce radovalo pri cvenku denarja, ki mi bo spet vrnil čast in vse popravil! Glasno zvonjenje je utihnilo, in beseda morilec mi ni več zvenela v ušesih. Če sem koga ubil, sem si dejal, se hočem za ta čin spoškoviti pred Bogom in sodnikom. Saj nisem storil na-

menoma in le v popolni nezavednosti kot človek, ki so mu prizadeli po krivici toliko trpljenja. Zadeva z denarjem mi mora biti zdaj važnejša. Tako sem si mislil, in ker sem bil upehan od pretepa in teka, se nisem takoj dvignil, ampak sem se igral po suhi, rjavi travi z novci, da so lepo žvenkljali, in si slikal bodočnost z najlepšimi barvami. Kako bom srečen, kadar stopim pred starega pismonošo in mu porečem: „Vidiš, starec, nisem lopov. Tu imaš svoj denar!“ Kako bodo vsi ljudje naenkrat uvideli, da so mi delali krivico, in kako bodo spet dobri in prijazni z menoj! Oh, gospod, gledal sem ves blažen na denar, ki sem ga bil srečno spet našel, in polagal sem novce poleg novca v dolgi vrsti po tleh, ali pa ga kopicil v svoji roki in bil srečen kot otroci, ki se igrajo s pisanim steklom, tako da sem pozabil na ves svet okoli sebe. Kako dolgo sem sedel, ne vem prav dobro. Planil sem pokonci, ko sem začutil gorko sapo iz konjskega gobca v tilniku in se je oglasil nad menoj smeh, kakor če zakavdra puran. Po mehki poljski poti je bil prihajal orožnik tako tiho do mene, da v svoji zamišljenosti nisem prav nič opazil. Zdaj se je smejal in debeli trebuh se mu je majal v sedlu. „Ali Jakec, Jakec,“ je menil, „tako smolo pa morete samo vi imeti! Prav jaz moram priti mimo, ko štejete prikriti denar!“ In hop! skoči vzlic svoji debelosti kar iz stremena preko meje, me oklene in žene kot živino nazaj k sodišču v ječo. Zastonj sem poskušal, da mu pojasnim slučaj. Samo smejal se je, da se je čulo, kakor da bi kdo stresal krompir v klet, in ponavljal: „Da ste takšen lisjak! Takšen lisjak!“

Tedaj je bilo zame vse končano, gospod! Ne samo orožnik in ljudje, ampak tudi sodniki

so enako mislili. Neverjetno je že bilo, da bi mi bil zajec ušel z denarjem; da bi pa bil našel denar takoj tisti dan, ko so me izpustili iz ječe, ne da bi ga bil poprej sam skrtil, se je zdelo vsem drzna izmišljotina. Zaradi udarca z nožem so me oprostili, ker sem bil v silobranu. Toda zaradi poneverbe, ki je nisem nikdar zakrivil, kakor gotovo je vsegaveden Bog v nebesih, sem prišel v ječo. Sleči sem moral lovski suknjič in že trideset let se potikam samotno po svetu kot volk, gospod, in le še gozd mi je domačija.“

• • •

Končal je svojo povest. Male rdeče oči so nekaj minut topo strmele predse. Jaz pa sem si mislil, da morda niso bile tako rdeče samo od ledenega vetra, ampak tudi od najbridkejših solza, ki jih človek sploh more pretakati.

Obdaril sem starca in odšel je v zimski dan.

„Slepar je,“ mi reče gostilničar, ko sva bila sama v sobi. „Pravijo, da je bil res nekdanj gozdar in da je tudi doživel nekaj podobnega; toda ali ni treba bolj verjeti gosposki kot takšnemu potepuhu?“

Gotovo, morda je bil slepar. — Pa ko bi bil vendarle nedolžen? Če se je stvar dogodila tako, kakor mi jo je povedal, kdo drugi razen njega more vedeti kaj zanesljivega? Kvečjemu vrane in kanje, ki gotovo ne bodo odprle kljunov, da bi pričale s človeškim glasom zanj. Dokler pa te ne izpregovore, se ne morem otresti misli, da so morda vendarle nevidne roke, ki predejo tako tenke, temine mreže, da se mora tudi nedolžni vanje zaplesti in nesrečno poginiti.

Tvornica kemičnih in farmacevtskih preparatov

Ph. Mr. J. Kolář, Ljubljana VII.

Priporoča cenjenemu občinstvu:

Perhydrine zobna pasta in Perhydrine zobna voda za negovanje zob.

L. Mikuš, Ljubljana

Mestni trg števil. 15

Na malo **Dežniki** Na veliko

Ustanovljeno leta 1839

PLAŠČ

iz dobrega meltona v vseh barvah
Din 300.—, iz modernega meltona
sukna Din 450.—, iz finega velourja
Din 680.—, obleka iz modnega flanela
Din 90.—, iz moderne volnene tkanine
Din 300.—, dunajska konfekcija Din 550.—,
trpežno volнено krilo Din 49.—, fino
ševjet krilo Din 72.—, moderno volнено
Din 90.—, krasna flanel bluza Din 46.—,
velour Din 66.—, dekliška parbent obleka
Din 38.—, dekliški sukn. plašč Din 145.—,
vse v krasni izdelavi, solidno in dobro
blago razprodaja veletrgovina:

R. Stermecki, Celje 63, Slov.

Pišite takoj po velik novi ilustrovani
cenik z več 1000 slikami. Kar ne ugaja
se zamenja, ali vrne denar. Naročilo čez Din 500 poštn. prosto.

Tizianovo maščevanje.

Tizian je nekoč priredil zabavo, na kateri so se njegovi gostje izborno zabavali. A ko so zvedeli, da gostija ni mnogo stala, so se norčevali iz nje in iz gostitelja. Umetnikovo maščevanje je bilo uprav renesančne velikosti.

Povabil je goste na drugo prireditvev. Vsi so mislili, da bo vse zamujeno popravil in so pričakovali nekaj res izrednega. Gostje so prihajali trumoma. Toda nikjer ni bilo niti sledu o kakih pripravah. Le v kaminu je veselo plapolal ogenj. Napetost se stopnjuje do viška — pričakovali so nekaj posebnega.

„Gospoda“, nagovori Tizian svoje goste, „Vi cenite le stroške prireditve, ne pa vrednost družabne zabave. Tu glejte!“ Slikar vzame častno odejo, ki mu ga je bil podaril Karol V., in so ga cenili na 5.000 cekinov ter ravno dogotovljeno sliko, zvije oboje skupaj in vrže v ogenj. — Ne dvomim, gospoda, da vam je moja veselica ugajala, in da boste zadovoljni zapustili mojo hišo. Zdravstvujte, gostija je končana!“

Prijateljica vpraša drugo: „Ali se je v tvojem življenju mnogo predrugačilo, odkar si poročena?“

„Ah, ne! Ko sem bila zaročena, sem čakala pol noči, da je Tone odšel domov. Sedaj pa sedim pol noči in čakam, da pride domov.“

On: „Jaz bi moral poročiti žensko z zdravim razumom!“

Ona: „Pa ti si domišljuješ, da bi te taka vzela?“

„Zakaj ti pa izpadajo lasje?“

„Od žalosti in skrbi!“

„Kaj Te pa vendar tako žalosti in skrbi?“

„Ravno to, da mi izpadajo lasje!“

Triumfiraj!

Lepa polt je za triumf uspeha več vredna, kot vse druge lastnosti, ki jih zamorejo imeti ženske. Z Elida Favorit milom je sedaj njihova nežna polt zasigurana. Velik priročen kos, lepo zavit, čudovito skozi in skozi parfimirano, prijetno in osvežujoče.

ELIDA *Favorit* **MILO**

Iv. Vuk:

Skozi okno vlaka

(Mimobežni vtisi in epizode z mojega potovanja.)

1. Ljubljana — Brod.

Ob petih zvečer tistega dne, ki je bil določen, smo sedli v voz brzovlaka v Ljubljani. Bili smo: Prijatelj Matevž, Zdravko, Ivan Celjski in pa jaz — sami ljudje iz svetovne vojne, vsi zaznamovani z odlikovanjem, ki nam je sedaj v nadlego. Zasedli smo voz drugega razreda, kakor se to spodobi starim vojščakom. Zložili prtljago — po stari slovenski navadi založeno s klobasami, poticami in vinom ter po novejšem običaju tudi s slatino. Zakaj dolga je pot, ki je pred nami.

Dvoje oken na hodniku je sprejelo v svoj okvir naše poprsje, da se polkažemo še enkrat, kakor slika vsem, ki so nas spremljali do voza in se pripravljali, da nam mahajo z belimi robci, ko se vlak spusti v beg. Sprevodniki že zapirajo vrata vozov. Piščalke silijo k odhodu. Na peronu vrvi ljudstvo, v cilindrih in brez cilindrov, pomešano z ženskami, kakor trava z marjeticami.

Para sika iz lokomotive, pripravljena da sune bat in zavrti kolesa. Sprevodniki dvigajo roke — znak, da je vse gotovo. Vlakovodja se ozre gor in dol in nastavi trobento:

„Tö-ööö...“

In glej, tedaj se napne para v cilindru. Kolesa se zganejo. Roke na peronih se dvignejo, zamahnejo in med prsti jim plapolajo beli robci, kakor zastavice k predaji. Iz okvirjev oken se pojavijo druge. Vlak ropota preko kretnic, ne zmeneč se za znake predaje. Sedaj je on naš gospodar. In beži vedno urneje, vedno hitreje. Zakaj dolga je pot pred njim...

Vrnemo se v kupe. Matevž in Zdravko odvežeta vsak svojo nogo in jo položita na polico, s peto navzgor. Ivan Celjski in jaz slečeva vsak svojo suknjo in jo obesiva v kot kupeja. Nog si ne odveževa, ker so še prirasle.

Vstopi sprevodnik. Ozre se na polico. Salutira. Odlikovanju iz svetovne vojne ali nam, ne vem. Pregleda karte. Nič ne vpraša. Vrne karte, se dotakne čepice in odide.

Vlak pa beži naprej. Mimo nas lete hiše, njive, travniki... svet...

Zdravko si zaviha prazno hlačnico, jo zatakne za pas, kakor kuharica predpasnik in se ozre po vseh.

„Boš pil?“

„Že“, vprašam čudeč.

„Kajpada bo... Kaj sprašuješ?“

„Ima svoje muhe“, maje z glavo Zdravko.

„Pri ‚Sveti vojski‘ je nemara.“

„Tega nisem rekel“, odvrnem.

„Po delih te poznamo“, pravi Zdravko in suče steklenico.

„Kranjcem se je izneveril.“

„Saj še Kranjec bil ni“, me brani Matevž.

„A... Nisi Kranjec“, se čudi Zdravko.“

No potem je druga. Pil boš pa vendar čeprav nisi Kranjec.“

Nataka kupico in čaka odgovora.

„Polovico slatine“, protestiram.

„E, seveda... Slatino pozneje. Sedaj prvo za srečno potovanje.“

Izpijem.

„Mislim sem, da si zares pri ‚Sveti vojski‘, me gleda Zdravko. „Pokazal si, da sem se motil.“

„Nisem sicer, a pristaš pa sem.“

„Tudi jaz... Ali doma. Tu pa ne gre. Potujemo.“

Popivamo... Vlak nas ziblje, mikasti in leti naprej. Postaje švigajo mimo nas...

V Zidanem mostu si lokomotiva oddiha. Pije vodo v debelih požirkih. Mi pa se pozdravljamo s Francetom, ki je vstopil.

Predstavlja:

„Moja žena, Marija.“

Klanjamo se. Podajamo roke. Izgovarjamo svoja imena.

Ona se smehlja. Beli so njeni zobje, biserni... oči modre, lepe... Ogenj je v njih.

Posedamo. Vlak se je premaknil, odhaja dalje na daljno pot. In nas mikasti in stresa... V njegovi oblasti smo... Zato smo pohlevni, kakor hlapci... Hlapci so vedno pohlevni.

Zdravko odpira kovčeg. Nataka.

„Gospa, na vaše zdravje.“

In ji nudi kupico.

„Kakšen jesih točič“, vpraša France.

„Si ti Kranjec“, vpraša Zdravko.

„Ne pijem jesiha“, odgovarja France.

Zdravko odpre drugo steklenico.

„Kaj pa delaš“, opominja Matevž.

„Pogostim ga s pridelkom njegove domovine.“

„S slatino?“

„Tak je njih pridelek.“

„Hoho“, kriči France. „A olje?“

„Kakšno olje?“

„Alkoholno olje... Pikerčan, Ljutomerčan, Haložan, Jeruzalemčan...“

„Gospodje pijanci“, se vmeša gospa Marija. „Pustite litanije... Pogovorimo se rajši, kako bo z vožnjo...“

„Do Broda smo preskrbljeni. To je do dveh popolnoči, ko se zbude petelini.“

„V Krškem še stopi eden“, pripomnim.

„Petelin“, vpraša Zdravko.

„Kolega vendar“, mu odgovorim.

France se ozre po kupeju:

„Tesno nam bo...“ —

Ko je vstopil, smo mu stiskali levico. Desnica mu je ostala na bojišču. Zavzeli smo še en kupe, sosednji.

„Ali ti je tesno“, ga vpraša Zdravko.

„Sedaj mi ni“, odgovori France. „Ali kako bo v Brodu, ko prestopimo?“

„Ko si spal v krtovih luknjah, pa nisi spraševal, če ti bo tesno.“

„To je druga doba. Doba junaštva in zaslug.“

„In odlikovanj“, pripomni Ivan Celjski.

V Zagrebu so že prižigali luči, ko se je vlak ustavil. Popotniki so z vročično naglico stopali v vlak — iskali prostore. V naš kupe jih je pogledalo mnogo. Za dva bi bil še prostor. Marsikateri je hotel sestiti. Ali ko je videl na polici nogo, obuto v šimi čevlji, vso v jermenih, groteskno se režecho na človeka, je v tihi grozi odmeknil glavo in se splazil iz kupeja, kakor grešnik.

Zdravko je zopet zataknil hlačnico za pas. Kakor da je handžar.

„To je rešpekt“, je rekel ironično. „Večji kot pred lento častne legije.“

„In koristen“ je dodal Matevž.

Noč se je spustila, ko smo zapustili Zagreb. Na nebu so mežikale oči, drobne, žive in svetle. Skozi okno je gledala noč, molče in gluho, kakor bebec.

Zagnili smo okna in zastrli luč. Pet ur je še do dveh...

2. Brod — Sarajevo.

Sprevodnik je pogledal v kupe.

„Brod!... Sarajevo izstopiti!“

Bili smo že pripravljeni. Noge privezane k telesu. Imenitna iznajdba. Kdo more vedeti, ako natančno ne pogleda, da ni pristna. To smo videli pri neki priliki. Dan je bil in mnogo popotnikov. Prisedel je k nam nekak gospod. Rejen je bil, in nič mu ni manjkalo. Rad je govoril in ni vedel, da se vozi z nami, zaznamovanimi. Pa je potrkal Zdravko na svojo nogo, kakor se trka na vrata. Gospod je razširil oči.

„Invalidi ste?“

„Da gospod.“

„Pa se vam nič ne pozna, da ste invalidi.“

In ni gledal umetnih nog, nego v obraz nas je gledal. In ko se je poslovil, še se je čudil in ponovil:

„Zares se vam ne pozna, da ste invalidi.“

Ko ga že več ni bilo, me je pogledal Zdravko.

„Ali si slišal?“

Pokimal sem.

Tako mislijo vsi... Gledajo te v obraz in mislijo: Saj se vam ne pozna, da ste pohab-

ljenci. Saj ste še mladega lica, brazgotin ni na čelu. Niste starci. Pa tudi oblečeni ste, kakor mi. Haha... Suh in upadel, bled in onemogel, raztrgan... starec, tak bi moral biti invalid, si predstavljajo vsi, ki niso vohali smodnika, ne izpuhtevanja človeške krvi... In mislijo, da so nas kot starce pohabili in ne kot mladeniče...“

Sprevodnik se je zopet pojavil in še enkrat opomnil:

„Brod!“

Vlak se je ustavil.

Na nasprotni strani so že stali vagoni ozkotirne železnice. Drugih prog v Bosni ni. In na teh ozkotirnih progah vozijo brzovlaki.

„Kako neki vozijo,“ sem se vprašal. Zakaj otroške igračke so se mi zdeli vagoni in lokomotiva v primeri z onimi normalnimi, katerih sem navajen. Majhni, lični in lokomotiva, kakor vzorec na razstavi.

Ali ko je lokomotiva zacvilila, ko so se njena kolesa zavrtela in so njeni drogovi suvali bat semintja, urno, neutrudljivo, se mi je zdelo, kakor bi gledal v dirki človeka s kratkimi nogami, ki jih urno privzdiguje, da bi bil v hitrosti enak dolgokrakemu.

Vlak je bežal po Bosni. Na vzhodu se je pojavila zarja, sveža, kakor bi nekdo s svežo vodo umival nebo. Danilo se je.

Nasproti teče reka Bosna. Blatna je in počasni se vale njeni valovi.

Vasi se pojavljajo. Bosanske vasi. Majhne so hiše, nizke, da se mi zdi, da so stene samo za pet visoke od zemlje. Na stenah pa čepi visoka, navpična streha iz deščic... četvero-kotna, kakor piramida z odrezanim vrhom. Okna so majhna. Bele ko sneg nizke stene hiš in črne, visoke piramidne strehe dajejo vid posebne prijaznosti. Tuintam se pojavi med njimi večja, z višjimi stenami. Okna niso pri tleh, nego visoko, pri strehi, da se zdi, kakor da je ta hiša s prvim nadstropjem brez pritličja. Koklja med piščeti... Ali pa je to morda „spahijski“ dom. Ne vem. In nikdo ne ve, kar nas je v vozu. Cicerona nimamo. Povrh smo pa vsi ciceroni, dasi prvičkrat gledamo vse to in vsak po svoje razlaga drugemu običaje in navade Bošnjakov in njih vasi, kakšne knjige je pač čital o Bosni in kakor si je pač tudi zapomnil.

Včasih se na kakšnem ostrem ovinku reke Bosne, na visokem, okroglem in skalovitem brdu nenadoma pojavi kula — neke vrste grad ali trdnjava — zidana kakor se zdi iz sirove, neožgane opeke. Majhne, goste okenca so mogoče okna, morda pa strelne line. Okrog te kule pa so posejane hišice, druga na drugi, kakor piščeta okrog koklje. Posamezne so si sedle celo na prav strme skale in viseče pečine, da misliš sedaj pa sedaj se vse skupaj

zvali v prepad — v valove reke Bosne.

„Kakor mesto Betlehem, ki ga postavimo o Božiču v naši cerkvi, se mi zdi ta slika,“ je rekla gospa Marija.

„Ali pa fata morgana, kakor jo opisujejo,“ pripomni France.

Vsi smo pa mnenja, da je to sicer lepa, slikovita vasica, ali vseeno predrzno zidana.

„Kaj je to,“ vprašam sprevodnika, ki gre skozi kupeje.

Pogleda.

„Vranduk,“ odgovori in gre dalje.

Ni mi bilo mar ime vasice. O tisti kuli bi rad vedel. Pa mi reče kratko „Vranduk“. Kakor bi rekel „Ljubljana“, vprašal pa sem za ljubljanski grad. Ali sem morda vprašal nerodno?

Tiho občudovanje se me loteva. Slikovito je tam življenje. Divje romantično. Morda... Ali pa zelo ubožno, polno gladovanja. Saj je sam kamen okrog in okrog. Strmina. Kje je zemlja in kakšna je, ki rodi? Zakaj ona je, ki daje življenje. Romantika ga ne daje. In tista bivališča? Zakaj tako vratolomna? Zakaj na teh vratomnih pečinah, nad samimi valovi reke?

Odgovora nisem vedel. Zvedel sem ga šele pozneje.

Mimo lete nasadi sliv. Bosanskih sliv, znanih in znamenitih. V snovanju so. Vidim jih drobne, zelene... Polne veje so jih. Ko se pobarvajo z modrilom, tistim privlačnim, slast vzbujajočim, se povesejo veje od teže. Tu intam se vzpenja izza njih bahata črešnja. Sedaj ravno zori. Zato je rudeče njeno vejevje od sadu, ki vabi... Zahočejo usta po njih, kakor po dekletu, ko se ti nasmejejo njena usta... Ali vlak beži naprej, urno, ne čaka.

Povsod kuruza, kuruza... Sama kuruza. Okopavajo. Fes na glavi se rdeči, bele srajce in bele hlače so prepasne z rdečim pasom. Kakor mak, posebne sorte, z rdečim cvetom in belim, rdeče prepasanim stebelcem. Sami moški. Nikjer ženske. Včasih, redko, zagleda oko med njimi žensko. Ali tisti moški ne nosijo fesa. Klobuk imajo, ali kapo.

To je razlika. Razlika med muslimani in kristjani.

Se bolj redko je videti osamljeno žensko na polju. Okopava. Vlak kaže hrbet, lica ne pokaže. Na skrivaj pogleduje, vem. Nima krila, kakor druge ženske, ki sem jih videl. Neke vrste širokih hlač „dimije“, pri gležnju prevezane. Ali je pa to krilo, kakor se ga spominjam iz tistih dni, ko smo dvoje takih preganjali po ljubljanskih ulicah in ki so jim pravili, če še prav pomnim „juppe-colotte“. Samo da so te pri gležnjih prevezane, kar „juppe-colotte“ niso bile.

Muslimanka je. Skriva obraz pred neverniki, ki se vozijo v šestanovem vozu. Samo mož, ki je posvečen v ta namen, sme videti njen obraz.

Zemlja je videti rjavo rdečkasta. Slehern kosček je obdelan. V breg in v brda, kjer so izkrčili gozd in grmičje, je nasajena kuruza. V strmino, kakor pri nas vinska trta, raste kuruza in okopavanje je naporno. Paziti je treba, da zemlja ne drči v dolino. Včasih se pojavi tudi skromen vinograd. Brda so valovita, kakor da je kipeče, razburkano vodovje nenadoma okamenelo. Grmičje jih obrašča. Sredi grmičevja pa so lehe, izkrčene in posajene s kuruza. Zdi se, kakor zelena preproga, raztrgana na mnogih mestih in zakrpana z rujavo-rdečkasto krpo.

Včasih se pojavi pšenica. Nizka je, a klasje je težko. Tudi ječmen se pojavlja. Rži pa ni videti.

Zanimivo je gledati vse to iz bežečega vlaka. Solnce sije... Ali pa je tudi zares življenje tu tako lepo, kakor je videti zanimivo? Prijazni kraji. Ali so pa tudi tako srečni in zadovoljni, kakor so prijazni? Ljudje so skromni, tihi... Prijaznost jim gleda iz oči... Objel bi jih za to prijaznost. Ali njih življenje je trnjeva pot. Na obleki se vidi in na obrazih. Zemlja rodi pičlo, znoja popije mnogo... davki pa vpijejo veliki...

Tam gledam čredo ovac. Otročički jih pasejo. Igrajo se. Begajo. Fesi na glavah mi vzbujajo pravljice o palčkih, o škrateljčkih... Mahajo nam razposajeno z ročicami.

O, vi, otročički — palčki, vi škrateljčki... pozdravljeni. Pozdravljeni v svoji ljubkosti in pravljčnosti...

Tam, kjer je „civilizacija“ obliznila s svojim evropskim jezikom, stoje „evropske“ hiše, podobne onim v Ljubljani in Mariboru. In to samo, kako daleč je segel jezik te „civilizacije“. On je pa segel samo ob progi in krog kakšne tovarne, ki si je vsedla, kakor tujec sredi domačnosti bošnjakove zemlje. — — —

Zenica. Dvajset minut. Lokomotiva je zejna. Jaz pa tudi. Pivo je slabo. Vidim to na obrazih Matevža in Zdravka, ki sta poznavca. Zato bi rad malinovec. Natakar je star, gotovo glušav, zakaj ponoviti sem moral svojo željo.

Prinese. Ni podobno malinovsu. Poskusim.

„A tak je pri vas malinovec?“

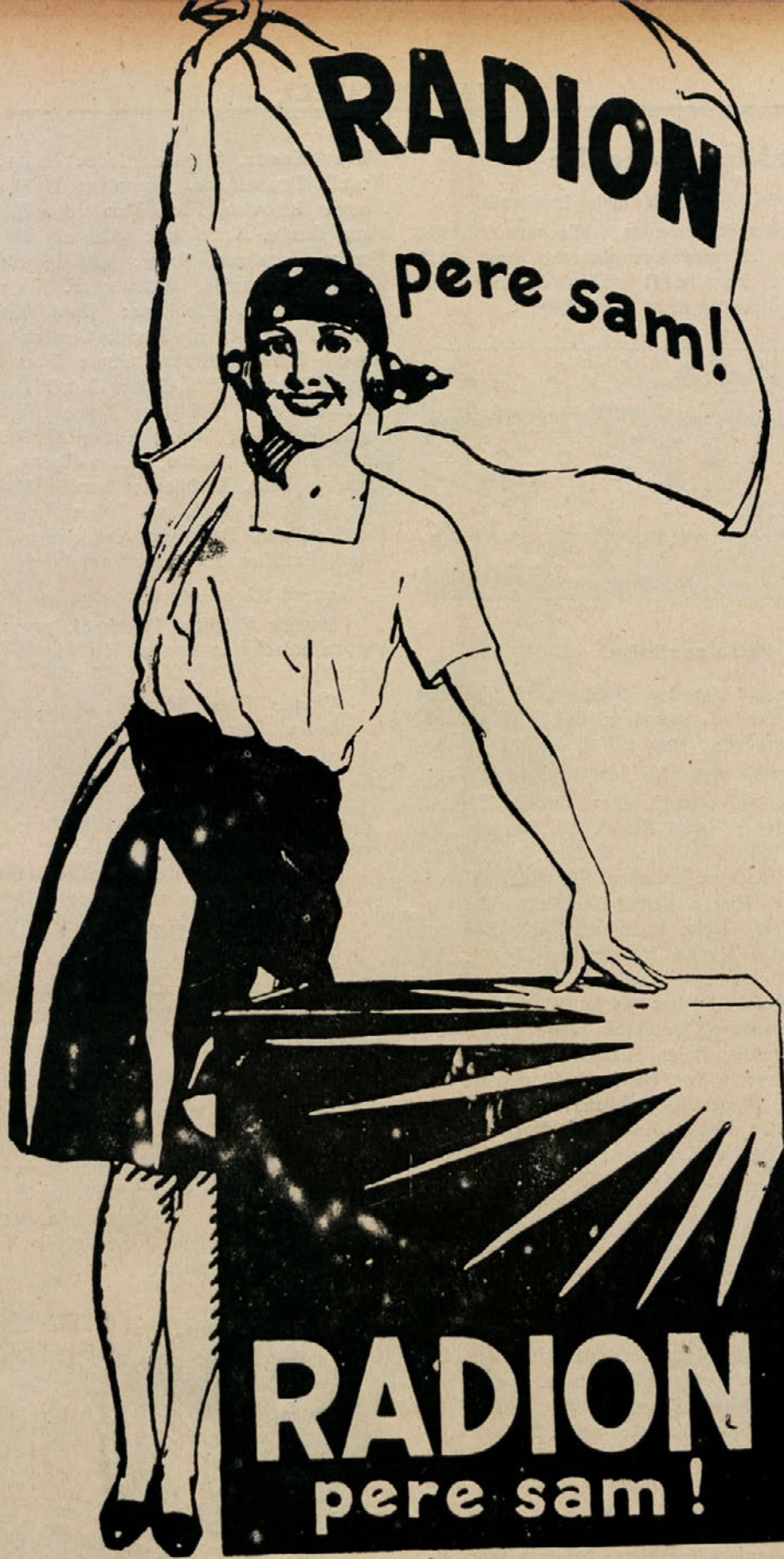
„Da, da,“ prikima smehljaje.

Tudi jaz se smehljam. In pijem — pivo. Glušav je siromak, ali pa sem nerodno povedal v cirilici.

Gledam vlak pred seboj. Kakor bi stal tramvaj. Majhni vozovi na majhnih kolesih, kakor se spodobi za ozkotirno železnico.

Nadaljevanje sledi.

RADION

pere sam!

RADION

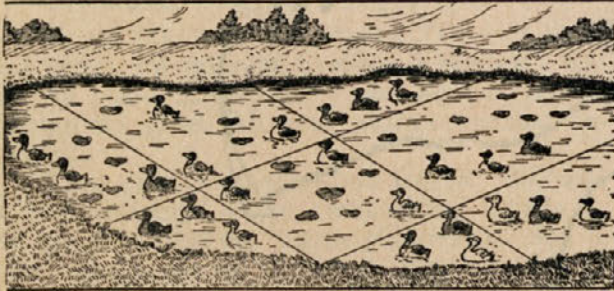
pere sam!

Rešitev zloženke

„Veliko je bilo poklicanih, malo izvoljenih!“

Večina rešitev naše zloženke je bila napačna vsled tega, ker je večji del reševalcev zloženko samo zložil, ne pa tudi sliko razdelil na osem neena-kih oddelkov, kakor kaže naša slika:

Račke na ribniku.

Zato smo morali žal vse zloženke, ki niso bile razdeljene v oddelke od nagrad izločiti. Tudi one, ki nimajo plačane naročnine, smo morali izločiti.

Pravilno je rešilo samo 107 tekmovalcev in sicer:

Anton Kranjc, Ljubljana; Mira Jelušič, Zagreb; Ivka Radanovič, Split; Vinko Rakuš, Sv. Barbara; G. Lukežič, Maribor; Brigita Schubert, Tržič; Slavko Kren, Ljubljana; Marica Klemen, Hrušica 81; Milan Teuerschuh, Celje; Verica Pintar, Velika Nedelja 61; K. Slokan, Maribor; Stefan Bele, Maribor; Boris Kopriva, Ljubljana; Bernardina Manko, Rucmanci; Milica Rajčević, Zagreb; Ignac Dvornik, Konjice; I. Kafol, Celje; Kumer Martin, Šoštanj; Korbar Metka, Ljubljana; Aleksander Klepec, Ljubljana; Peterček Jalen, Celje; Zlatko Cerinšek, Globočak; Bojan Mikuž, Maribor; Klarič Štefka, Maribor; Davorin Kos, Beograd; Stanko Dešnik, Fala ob Dravi; P. Žnideršič, Ljubljana; Srečko Vatovec, Zagreb; Šandor Kuhar, Karlovac; Marijan Šulc, Ljubljana; Karlo Brenčič, Ljubljana; Roš Boris, Ljubljana; Ivica Pipan, Zagreb; Bogomir Debelak, Slovenjgradec; Dorčič S., Celje; Milka Ekar, Ljubljana; Cita Kummer, Celje; Zvonko Zablachan, Maribor; Logar Dušan, Beograd; Miran Topolovec, Ljubljana; Kaloh Stanislava, Ljubljana; Radoš Barovič, Loke 176; Rojko-
vič R., Sušak; Jordan Milena, Maribor; Širca Franci, Ljubljana; Trunkelj Jože, Podliseč; Vošnjak Irma, Plešivec 28; Cvetko Vuga, Komenda; Macarol Zlata, Zg. Pirniče; Marija Hanžič, Lesce; Edit Jaeger, Podčetrtek; Bogomir Batistič, Maribor; Drago Peršuh, Slovenjgradec; Tretjak Angela, Slovenjgradec; Anica Mihler, Ljubljana; Ladislav Kolenc, Trbovlje; Milko Kušar, Maribor; A. Juršič, Gornji grad; Francek Lipožič, Ljubljana; Martica Valentin, Rakek; Tončka Gregorin, Celje; Božo Cimerman, Loke; Janko Kolarič, Ljubljana; Zofka Rauter, Slovenjgradec; Peter Baumgartner, Maribor; Zlatan Majcen, Maribor; Dušan Perič, Sušak; Radko Lukač, Zagorje ob Savi; Stanko Antončič, Maribor; Saša Lajovic, Tržič; Dorotea Luschan, Maribor; Slavka Medved, Dolsko; Branko Miklavčič, Ljubljana;

Slavko Kumer, Vrhnika; Jelica Dugan, Šibenik; Silva Kovač, Denovič, B. Kotorška; I. Pintarič, Ljubljana; Franja Kukovica, Ptuj; Vida Jernejčič, Ljubljana; Tadjana Smole, Tržič 238; Francek Kovačič, Ljubljana; Stanko Engelman, Kranj; Ljubica Milkovič, Zagreb; Zdravko Zupančič, Vrhovo; F. Kocjančič, Ljubljana; Rudolf Deržaj, Ljubljana; Roza Kušlan, Ljubljana; Janko Flis, Muta ob Dravi; Gorišek K., Maribor; Simončič Nadica, Krško; Pavle Pintar, Šulc Justina, Fala; Melta Kavčič, Celje; Rudolf Čamernik, Brod 4; Lanšek Tinko, Ljubljana; Kness Mara, Vel. Nedelja; Agata Polanšek, Lesce; Rezka Ahačič, Ljubljana; Boris Grabnar, Ljubljana; Ščuka Zorko, Murska Sobota; Kunaver Miha, Ljubljana; Amalija Müller, Stražnivrh; Branko Kržič, Loče pri Poljčanah; Petrovič Milena, Rakek; Radič Branislav, Celje; Ignac Hercl, Konjice; Virant Ratislav, Ribnica; Samo Lovše, Ljubljana.

Izmed teh so bili izžrebani:

Martica Valentin, Rakek 61, prva nagrada gramofon za mladino z eno ploščo (darilo „Domačega prijatelja“).

Cvetko Vuga, Komenda št. 7, fotografični aparat za mladino (darilo tvrdke Universal).

Marian Šulc, Ljubljana Vošnjakova ul. 4. Poni-
klan hranilnik (darilo Domačega prijatelja).

Milka Ekar, Ljubljana Orlova ul. 5 kg žitne kave „Proja“ (darilo tvrdke Proja).

Zlatan Majcen, Maribor Aleksandrova c. 83 „Do-
mači Prijatelj“ vezan v platnice iz l. 1927.

Deset nagrad „Dedek Jež“ so dobili:

Zorko Ščuka, Murska Sobota, **Srečko Vatovec**, Zagreb, Paromlinska cesta 1; **Vinko Rakuš**, Sv. Barbara Haloze; **Slavko Kumar**, Vrhnika, Nova cesta 28; **Aleksander Klepec**, Ljubljana, Gledališka ul. 7; **Miran Topolovec**, Ljubljana, Soteska 8; **Nadica Simončič**, Krško; **Rudolf Deržaj**, Ljubljana, Gosposvetska c. 6./III; **Ratislav Virant**, Ribnica, Dolenjski kolodvor; **Zvonko Zablachan**, Maribor, Aleksandrova c. 14.

Onim, ki to pot niso dobili nagrade po žrebu, bo v tolažbo zloženka v prihodnji številki Domačega prijatelja, ki bo še bolj interesantna, kakor prva. Tam se bo lahko posebno dobro uveljavila ona mladina, ki pozna panoge športa.

